GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

Vitt
Sv.

HÅGKOMSTER OCH HISTORIER

SANNA OCH DIKTADE

AF

KONNI ZILLIACUS

HELSINGFORS
AKTIEBOLAGET HANDELSTRYCKERIET
1899.

OM DENNA BOKS INNEHÅLL

Det var ett underligt lif, det fria, icke så litet råa lägerlifvet, vi förde där nere i Costa Ricas skogar, vi: européer och amerikanare, lösryckta från den egna grunden, försatta i en omgifning af de egendomligaste. Närmast oss en så brokig samling människor man gärna träffar i vår brokiga värld: odågor, äfventyrare, värkliga arbetare, hvita och svarta, gula, röda och bruna, hoprafsade från alla jordens länder, en del boksynta, kunniga, mångpröfvade män, andra oförmögna att skrifva sina egna namn, spelare, drinkare, helt säkert i några fall tjufvar, förfalskare, mördare, med en tillsats, som icke var stor, af det man vanligen kallar hyggligt folk.

Kring de små öppningar vårt folk mäktat rödja för luft och ljus, stod hemlighetsfull urskog i dunkel prakt, helt afstängande oss från den yttre världen. En dagsridt uppåt höglandet låg odlingsbygd med äldre anor än européernas historia i landet, med städer anlagda af hvita män i hjälm och pansar, under oaflåtlig strid mot de bruna, infödingarna, som arbetat upp hela landet till en enda trägård, men som dogo ut under främlingarnas ok, i sådant antal, att deras grafplatser upptaga större yta än nutidens odlade mark. Än i dag kan enhvar, som vill göra sig minsta möda att leta, ur grafvarna hopbringa samlingar af märkliga kärl och husgeråd, gudabilder och prydnader, sådana få museer besitta. Kvinnorna voro de enda, som skonades — till lifvet — och deras afkomlingar med »conquistadorerna» blefvo stamfäder för den blandras, som nu bebor det, som finnes kvar af odlingsbygden. Ned till det feberrika låglandet, där vår järnväg gick fram, våga sig mestizerna endast undantagsvis. Där råder skogen. De forna inbyggarnes bostäder ha längesedan fallit samman; af dem återstår intet spår. Deras fält och planteringar och

väl vårdade begrafningsplatser ha blifvit urskog igen, jätteträns rötter ha förstört mången omsorgsfullt uppförd kazik-graf, ha klämt och krossat sönder gamla offerkärl af sten och krukor och urnor af bränd lera, smycken och prydnader af tunt guldbleck, som nu i många fall knappast kunde värderas i pengar. Där nere slukar skogen allt, som icke oaflåtligt försvaras af människohand. Och de fåtaliga ättlingarna af folket, som egde den förra odlingsbygden, nutida ödemarken, ha dragit sig undan till bärgens och urskogens mest otillgängliga vrår, där de sedan hundratal år lefva sitt eget dolda lif, utan frivillig beröring med nutida människor.

Vi hade icke tid, ej häller råd att ströfva vidt omkring för att lära känna allt det egendomliga där borta. Mest lefde vi bland våra arbetare, bland folk af samma tid som vi själfva, betraktades af infödingarna såsom fridstörare och inkräktare, mötte dem därför sällan på sådan fot och sådant sätt, att de förtroligt skulle uttryckt tankar och känslor. Men allt det skogarna dolde, skänkte dem ett visst hemlighetsfullt intresse, sådant icke all urskog eger, folket en prägel af gammal ras, ett skimmer af härstamning från sagofylld forntid, som försonade mycket. Järnvägar, elektricitet och andra vår tids funder stodo i bjärtare motsats mot omgifningen, vår tids människor af kulturraser tedde sig i sådan ram, mot slik bakgrund med skarpare linjer än när man möter dem hemma. Allt detta och annat, som mindre lätt kan uttryckas i ord, gjorde att lifvet i urskogen besatt ett svårutredbart behag för enhvar, som hade ögon att se med, hjärta att känna samt därutöfver en smula fantasi, som kunde sättas i rörelse.

Därmed är nu icke sagdt att allt härefter berättadt beror endast på fantasi, tvärtom ligger det värklighet bakom mycket och mångt, egen eller andras upplefvelse under ett och annat af det skildrade. Men det är icke författarens sak att påvisa den oändligt buktande gränslinjen mellan dikt och värklighetsskildring. Att läsaren icke må kunna göra det, måste vara hans hopp, såvida han sökt gifva annat och mera än vanlig reportage. Det är denna bok till ingen del.

November 1899.

K. Z.

NÄR REGNTIDEN KOM

Den dagen regnade det så, att intet arbete utfördes på linjen. Icke i skurar, såsom mest alla dagar, utan värkligen regnade, regnade utan uppehåll och återvändo. På natten hade det börjat, med åskknallar, som kommo de usla lägerkojorna att darra och skaka, och sedan med något liknande ett skydrag, som dånade så, att jag måste skrika med full hals för att höras af förman Vartin, född Vartiainen, ändock mellanväggen mellan våra rum blott bestod af käppar, stuckna i marken och hopbundna med lianer.

Jag behöfde tändstickor, därför var det jag skrek. Mina egna råkade ligga just där takdroppet flöt rikligast, och jag ville tända ljus för att taga reda på hvad ett märkvärdigt buller betydde, som jag tyckt mig höra där och hvar i rummet. Han räckte stickorna genom en springa i väggen; de tände.

Det var icke mer än en oxgroda, som sökte komma undan en grön snok. Grodan tog väldiga skutt, så ofta snoken kastade sig framåt, slog ibland mot väggen, så att käpparna knakade, smällde några gånger mot mitt tvättfat, som var af emaljerad plåt och gaf ljud som en puka.

Jag ställde ljuset på min enda stol — en brädlapp på tre fötter — och såg på. Giftiga ormar är det så godt om där nere, att ingen ville förföra sig på en harmlös snok, sofva kunde jag i ingen händelse för oväsendet åskan och regnet gjorde, hatade dessutom innerligt oxgrodorna. De plägade ofta göra nattbesök i min kåk, bedrifva kurtis under sängen och i knutarna, tolka sina känslor i toner, som fullt rättfärdigade deras namn, bete sig oförskämdt som hemma och tvinga mig upp att öppna dörren och köra ut dem. Mellan käpparna hittade packet nog in, men kunde aldrig förmås att gå ut den vägen.

Hvar gång snoken drog ihop sig till ett nytt kast, kunde jag se grodan liksom samla sig, och när ormen sköt fram som en grön blixt, flög den brunfläckiga grodklumpen med ett väldigt språng högt upp och åt sidan. Skulle aldrig trott en groda om så mycket vett och vighet. Men en gång hoppade hon för kort, kom ned nästan där hon startat och fann icke rådrum för ett nytt skutt förrän snoken hade tänderna i henne. I samma fart gled han ut genom en bred springa, hela cirkusen var slut.

Men ute brusade och smattrade, dånade, forsade det ännu en halftimme, förrän åskskuren gick öfver i ett stadigt skvalande, som icke mera ändrade karaktär. Det betydde att där icke skulle bli något hornblåsande på morgonen för att kalla folket i arbete, och helt ljufligt kändes det att somna på nytt med den vissheten i hågen.

I de landsändarna regnar det under några månader sällan mer än en gång om dagen, men då med

besked, en halftimme eller så. Det kallas den torra årstiden. En annan tid har man rätt att dagligen vänta en, två, eller flere skarpa skurar, men mellan dem är det mest solljust och kväfvande hett. Det nämna infödingarna också torr tid, om ock nykomna främlingar finna den mer än tillräckligt våt.

Det är för det de ännu icke sett den riktiga våta tiden, då regnet står som en vägg många timmar i sträck, då det aldrig värkligt håller upp, endast regnar saktare emellan, gör rännilar till bäckar och bäckar till dånande, skumhvita älfvar, som tumla mil efter mil i rasande forsyra. De vägar, som icke rent sopas bort, äro lifsfarliga nästan på hvart steg, grunden så blöt och seg, att den starkaste mulåsna kan bli sittande.

Det är deras förbättrade upplaga af vår hårda vinter med mörker och köld och snö, säga sydländingarna — de känna icke glänsande is, glittrande ljus i hvar frostkristall, luft, som prickar och nyper och gör att lifvet kännes värdt att lefva. Rätteligen är det kanske priset de måste betala för det de året rundt sitta vid färdigdukadt bord, med håfvor, som kostat ingen möda. Men ho kan säga hvarför det är ställdt som det är i världen?

Vi kunde det icke, kommissariatmannen och jag, den morgon vi sågo att regntiden kommit, ej häller brydde vi oss stort om orsakerna. Värkningarna voro oss nog för tillfället. Han hade händerna fulla, emedan det var likviddag och allt måste ställas i ordning i butiken för rörelsen fram på eftermiddagen, var vred för det han i regnet måste af och till mellan kom-

missariatet och magasinet, småsvor öfver vädret hvar gång han gick ut eller in.

Jag svor inte, var ej häller missnöjd. Ut behöfde jag icke gå, arbetslistor funnos inga att uppgöra, kassören skulle hämta post, tobak hade vi tillräckligt. Höll man blott utkik för tarantlarna, som kröpo ut ur sina hål för regnet och in där det var torrt, så gick det rätt väl för sig att lefva. Med den sista mulåsnetransporten hade vi dessutom fått tre flaskor värklig whisky — icke färgad potatissprit, som vi alltid hade godt om — en rökt, amerikansk skinka och ett tidskriftsnummer, som knappast tappat fjärdedelen af sina blad på vägen nedåt linjen. Sällskap kunde vi också räkna på; likviddagarna bragte alltid en mängd folk. Ute föll regnet jämt och stadigt, skvalade, skvalade som om det aldrig ämnat upphöra.

Först anlände som vanligt kaptenen från El Diablo. Han var vår närmaste granne, ingen dum karl, hvass i tungan, jämt sex och en half fot lång, utan andra dimensioner att tala om, tysk för öfrigt. I hvardagslag kallade vi honom »det långa eländet», sällan när han hörde på. Var han frisk, brydde han sig icke stort hvarken om det eller annat skämt, men man visste aldrig huru nära han var ett anfall af sumpfebern. Helt slapp han den aldrig.

Nu var han våt in på skinnet, nedifrån täckt med rödgul lera halfvägs upp öfver knäna, hade gått ned sig på det vi kallade väg, sade han. Han red ogärna, aldrig när vägarna voro mer än vanligt tvifvelaktiga, alltid hälst packmulåsnor. De voro stadiga och pålitliga. I dörren sparkade han stöflarna af sig, sammaledes byxorna, och sade till mig:

»Pfeifen Sie mir den Taifalma her . . . soll meine Lumpen an's Fener hängen».

När Taivalmaa, vår ordningsman, infann sig, hade alla andra plagg gjort stöflar och byxor sällskap. Endast glasögonen hade den långe kaptenen på näsan, begärde en handduk och började gnida sig torr. Men innan han slutat, red chefen från S:to Toribio upp och steg af hästen under det lilla taket ofvan dörren — några bräder på ett par stänger. Han stack en monocle i ögat som för att få bättre syn på den tidigare gästen, och lyfte på hatten.

— Studier i benbyggnadslära? — eller teckna herrarne efter lefvande modell?

— Hvarken det ena eller det andra, tog den långe ordet ur munnen på oss — hab' nur die geeignetste Toilette für ihren Gruss angelegt.

— Sie grobes Vieh, Sie! sade monocle-mannen. — Kryp i sängen, så anständigt folk kan se sig omkring utan att rodna.

— Mina kläder torka nog förrän ni hunnit med tillräckligt whisky för det, insinuerade den nakota, men följde uppmaningen, rullade in sig i filten och begärde hett vatten med litet socker, citronsaft och en sats kinin. Det hade vi alltid till hands, togo ju dagligt en dos med morgonkaffet.

De voro landsmän, bra karlar båda två och de bästa vänner. Alltid i gräl, men sade aldrig ondt på hvarandras rygg, eller tillåto andra säga slikt om den frånvarande, ehuru de i ansiktet på hvarann voro gemena, så att det var lust och glädje åt det. Han med monocle'n kallades major, emedan han tjänat

åtta månader såsom ettårig frivillig. Vi andra buro ju kaptenstitel utan att ens ha gjort det. Sin monocle hade han med stort besvär och tålamod tillvärkat af en vanlig glasbit, för att retas med trätobrodern.

Majoren hade ridit ut i daggryningen, berättade han, för att komma öfver Buenaventura-bäcken förrän den hunnit svälla alltför mycket. Men det hade den gjort redan under natten. Han hade varit i rörelse sex timmar i stället för två, hade fått lof att vända om och söka sig nedåt Reventazon-dalen längs det gamla spåret, som blifvit så öfvervuxet sedan i fjol, att han och hans förman varit tvungna att hugga upp det på nytt med macheterna. Förmannen hade ridit tillbaka för att varna paymastern — linjekassören — så att han i tid kunde vika af från den vanliga vägen.

— Men utan hjälp kommer han ändå inte mera öfver Buenaventura, slutade majoren — den var redan tre fot djup och Reventazon dånade som en cyklon. Ni har ju dynamit? vände han sig till mig.

— För att skjuta honom öfver? frågade det varmtvordna eländet i sängen.

— Alldeles, genmälde majoren förbindligt. — Där fins en del trän invid bäcken och ett eller annat borde kunna kastas öfver fåran med ett dynamitskott. Men en karl, som förstår sig på sprängning, måste vi ha med.

— Sullivan är här, upplyste jag.

Sullivan var irländare, f. d. medlem af öfverklassen, numera bärgsprängare till yrket, ovanligt skicklig och djärf, arbetade aldrig lång tid i en camp,

söp så länge krediten räckte och vandrade så till en annan, där svårare sprängningsarbete förestod. Mig besökte han litet emellan på vanlig umgängesfot, hyste en viss klockarekärlek för mig, emedan jag en gång räddat honom från att dö af solstyng, då jag hittat honom dödfull i värsta solbaddet. Jag steg af hästen, släpade det usla människovraket till en liten bäck, bäddade under hans hufvud med två flata stenar, så att ansiktet ensamt var ofvan vattnet, och lämnade honom där att afkylas och nyktra till. På aftonen samma dag anlände han till camp'en, hörde sig för och kom till mig med frågan om det var jag, som lagt honom i bäcken. Jo, det var det.

— Well, kapten, sade Sullivan, kanske det varit bäst om ni låtit mig gå för fan i våld med ens, men tack skall ni ha i alla fall. Vill ni skaka hand med ett fä?

Sedan dess voro vi vänner. Han kom ofta och hälsade på, gjorde mina stöflar vattentäta med talg och whisky, brände ut myrgångarna i mitt rum med petroleum och whisky, och lärde camppapegojan allehanda gudlöshet, hvarför bokhållaren bjöd på whisky, i sitt hjärtas glädje öfver den kloka fågelns läraktighet.

För tillfället hade han kastat ankar i min camp — tills det blef bättre väder, sade han. Fanns det alls någon möjlighet att hjälpa linjekassören öfver, så var Sullivan rätter man att göra det.

BÄTTRE BRÖDLÖS ÄN RÅDLÖS

Vi gjorde undan vår middag tidigare än vanligt den dagen, läto sadla tre mulåsnor: för kommissariatmannen, Wartin och mig, stucko ett halft dussin patroner jämte stubintråd i mina sadelpåsar, som voro vattentäta, och begåfvo oss på väg nedåt dalen. Sullivan föredrog att gå till fots och El-Diablo-kaptenen, som hade febern i kroppen, åtog sig att sköta butiken — ringa ansvar, då där ingen rörelse kunde bli förrän kassören anlände.

Regna gjorde det jämt, skvalade, skvalade som om det aldrig ämnat upphöra. Spåret, som ledde stupbrant ned genom urskogen, var fyldt af rinnande vatten; djupa hål, där det gräft sig under trärötterna, små vattenfall, där det rann öfver, gyttja, lera, slipprighet och elände öfverallt. Det var icke väg för annat än mulåsnor och majorens indianhäst från högbärgen söderut. Den klättrade som en get, såg äfven mest så ut, men var bitsk som en varg och kallades »bocken» utefter hela linjen. Nu afundades vi egaren det ypperliga djuret, så ofta vi än förut varit kvicka åt det. Sullivan gick, som sagdt är, snafvade, tumlade, åkte på baken, var nedsmord med lera från

hufvud till fot, hängde vid någon mulåsnesvans, där det var värst — de kunde icke sparka i branten, trodde han — och fick oss litet emellan att skratta, trots alla motigheter.

Nere var dalen en god mil bred, slät mark med Reventazon's bädd nära nog i midten, ett femtiotal alnar i vidd, men så grund, att vi ofta ridit öfver den, och vadat när vi badade. Närmast bärgsluttningen växte skog, längs floden buskar och högt gräs, snår, där jaguarerna gärna läto höra sig nattetid, också pumas, bärgslejonen, när torkan dref peccarisvinen nedåt låglandet, så att det blef knappt om dagligt kött högre upp.

Där slättmarken tog vid, stodo urskogsjättarne i fotsdjupt vatten; bortom skogen brusade och dånade Reventazon så, att själfva mulåsnornas öron styfnade och orörligt pekade framåt. Spåret gick ut till skogskanten. Majoren red i spetsen.

Nu låg där bakom skogen en sjö af väl halfmils bredd, visande gröna fläckar af buskar och snår, som icke än rotats upp, annars lergul, med hvirflar och bakvatten längs skogskanten. I midten af sjön gick floden med branta vågor, som syntes högt öfver medelytan, med brak och dunder af stenblock, svepta ned längs bädden, af stammar och bråte, som följde med, satte sig fast i bottnen, brötos lös, knäcktes som stickor, kastades från våg till våg, sträckte upp nakna grenar som i nöd och sopades vidare. Det blir allvar där nere, när regntiden ingår med skydrag och ösregnet tar vid, där skydraget slutar.

Om ej indianhästen varit, skulle ingen makt förmått hindra mulåsnorna att vända. Men majoren hade kommit samma väg ett par timmar förut, hans häst kände spåret och vadade framåt, trots att vattnet nu nådde honom till knäet, icke blott öfver hofven som tidigare. Vi följde, Sullivan sist.

Där Buenaventura-bäcken föll ut i floden, fans en lång jordbank, hopspolad af bäcken själf i dess vildare mod. En smal ränna förde vanligen allt dess vatten ut i Reventazon. Nu var banken borta; fräsande, ilskna hvirflar gingo i gulhvit fradga öfver hela sträckan; tidigare hade majoren blott sett en bredare kanal än vanligt genom banken. Hans spår var ännu begagneligt och förde oss uppåt till vadstället, där han ridit öfver på morgonen. Där var bäcken redan så bred, att intet af jätteträna skulle nått till andra stranden, så våldsam, att det ej skulle hållits två minuter på sin plats, om det fallit öfver strömfåran. Midtöfver satt paymastern på sin mulåsna, hans biträde och eskort, som var en sydamerikansk mestiz, på sin, och Lundvik, majorens svenska förman, på en häst. Bakom dem packmulan med de två stora lädersäckarna, som vid månadslikviden innehöllo sina fyratiotusen dollars.

De svängde hattarna, då vi kommo i sikte, hurrade troligen, fastän det icke hördes.

— De måste vända om, sade majoren — och ju förr vi göra detsamma, desto bättre.

— Först vill jag se om där inte fins möjlighet ofvanför.

Jag dref min mulåsna in i snåret, vinkade åt paymastern att följa på sin sida och räckte min machete åt Sullivan att rödja undan det värsta. Från vadstället var det icke mer än ett par hundra alnar till foten af bärgsluttningen — här med större skäl: bärgväggen — som började med en bred afsats om femtio, sextio fot i höjd, genom hvilken bäcken gräft en klyfta ned till dalbottnen. Bortåt fyra hundra fot högre upp fans en annan, obetydlig afsats, som utvidgats, hackats och sprängts in i klippan till bädd för järnvägsspåret. Längs den gick ridvägen fram, öfver bäcken på en liten bro, som oftast alls icke behöfdes. Ofvanom bron sipprade vattnet i vanliga fall ned längs en grund fåra i branten, omkring trehundra fot från platån högst uppe.

Nu var bron försvunnen och med den några famnar af järnvägsbädden. Bäcken kastade sig rätt ut från den öfversta bärgskanten och föll sju hundra fot i en enda massa af sjudande hvitt skum in i klyftan, ur hvars mynning vattnet rusade fram med ursinnig fart. Där vi kommo fram mellan träna hade vi goda ett hundra famnar till vattenfallet, men icke ens indianhästen ville stå. Vi måste tillbaka in i skogen och binda våra djur där inne.

Intet trä växte nära mynningen af klyftan, där en stam skulle räckt öfver. Jag skakade på hufvudet, kassören midtemot gjorde likaså. Jag pekade i riktning mot S:to Toribio, såsom en antydan att han borde begifva sig tillbaka dit. Han skakade på hufvudet ifrigare än förut, drog fram en annotationsbok, mestizen höll upp ändan af hans guttaperka-poncho

medan han skref, så ref han ut bladet, vecklade det kring en liten sten och kastade.

»Måste öfver, sågo bron vid Tres Rios simma i väg genast vi passerat».

— De kunna inte vända om, sade jag — Tres-Rios-bron har gått.

Ja, det vill säga, jag skrek det, annat hördes icke.

Vi måste hämta folk och rep från 'camp'en och slå ett trä öfver klyftan, skrek kommissariatmannen tillbaka.

— Och packmulan med pengarna?

— Det ha vi ingen tid till förrän det blir mörkt, påstod majoren lika högröstadt — och till dess stiger vattnet så högt nedanför, att ingen af oss kommer under tak i natt.

— Jag skaffar dem öfver inom tjugu minuter, lofvade Sullivan.

— Med munväder? hånade majoren.

— Kanske om jag vore tysk . . . men som jag, gudskelof, inte är det, ämnar jag bara använda dynamit.

— Huru? frågade jag.

— Bärget är fullt af remnor. Om jag sticker in patroner på lämpligt ställe där uppe, så lossar troligen ett sådant block, att hela klyftan stoppas. De få lof att skynda sig . . . länge håller den fördämningen inte, men öfver kunna de komma.

Han fick mina sadelpåsar och gaf sig att klättra uppåt den första afsatsen. Jag skref en förklaring, tillhöll paymastern att vara flink i vändningarna och

befordrade biljetten öfver som förut. Så drogo vi oss in i skogen och väntade. Regnet fortfor att ösa ned, skvalade utan uppehåll och återvändo.

— Undrar huru han ämnar bete sig för att få skotten att brinna af på en gång, sade majoren — annars lyckas det inte.

— Skär stubintråden i noggrant lika långa bitar och tänder dem i en bundt, förklarade kommissariatmannen. — Jag såg honom en gång på det sättet inom en half sekund explodera åtta patroner i Ortegastunneln.

Det var icke ens en half sekund mellan de två väldiga knallar vi hörde. Vi skyndade fram, sågo genom röken klyftans mynning nästan fylld af klippblock, stenar och jord, och midtöfver paymastern och de andra sporrande sina motsträfviga djur, som ej ville ned i vattnet. De sprungo af, klefvo själfva ned i bäcken, som hastigt höll på att tömmas, och drogo mulåsnorna efter sig. Det gick lyckligt. Sullivan kom nedhasande längs bärgbranten utan minsta försyn för lemmar eller kläder.

— Bäst vi maka oss undan, flämtade han — här blir ett fanders spektakel om en stund!

Han klättrade upp på mulan med de dyrbara säckarna. Det bar i väg för oss alla.

Nere vid det gamla vadstället hade vattnet också runnit undan, men i Reventazon-dalen nådde det våra djur till buken. Hvirflar gingo inne bland träna och de gröna fläckarna längre bort hade utplånats, allt slags bråte dref emot oss med bakvattnet, ute gick strömmen med väldigare brak än förut och med vågor, som bredde ut sig åt skogen till.

Där blef icke mycket skämtadt i vårt sällskap så länge vi voro nere i dalen, knappast förrän vi kommo ut ur skogen nära lägret. Spåret uppåt branten var blifvet en bäck, en räcka små forsar och fall, som gräfde ut jorden, svepte lera och stenar och skräp med sig, tvingade våra djur att stanna litet emellan och att för hvart steg pröfva grunden med hofven. Det var ingen nöjsam ridt i skvalet, som ej höll upp en minut, utan blötte genom våra regnponchos, rann i små strömmar in under halslinningen, ned längs armarna, kroppen och benen, och fyllde stöflarna.

Det begynte mörkna då vi kommo ut på rödjningen kring lägret. I kommissariatbutiken var lampan tänd och genom den öppna dörren sågo vi fyra gestalter kring bordet. De hurrade, när vi redo upp, fastän vi sannerligen icke voro stort att hurra för, våta, smutsiga, sönderbråkade; mulåsnorna så trötta, att de voro färdiga att lägga sig där vi stannade. Till och med majorens bock hade fått nog, ehuru vi varit föga mer än fyra timmar i rörelse.

— Kom upp och drick ett glas med oss när ni torkat, sade jag till Sullivan.

— Kunde väl torka efteråt! grinade han — men som kapten vill.

BROKIGT SÄLLSKAP

Det var onkel Jake, kaptenen från San Fernando, hans polsk-ryska förman och därtill distriktsingeniören, som anländt under vår bortavaro — ja, noga taget var distriktsingeniören icke mera än nivellör, men vi voro inte njugga med titlarna där nere. El-Diablo-kaptenens kläder hade torkat, så att han stigit upp och slutit sig till de andra kring bordet.

Hade allt varit som vanligt, skulle nog åtskilliga till infunnit sig från arbetslägren mellan El-Diablo och San Fernando. Att de icke kommit visade att flere än Buenaventura-bäcken blifvit till rasande strömmar, dem ingen kunde komma öfver. Det var icke karlar, som läto småsaker afskräcka sig.

Onkel Jake och hans förman hade kommit den öfre vägen, genom bärgsbyarna. Från deras camp och från vår, vid ändarna af en djup båge, ledde spår genom urskogen upp till höglandet, från de andra icke. Bärgen stupade alltför brant. Nedanför San Fernando låg en vid slätt, nästan sex mil lång och så plan, att Reventazon flöt genom den stillsamt som en å. Men bortom slätten rusade floden ned genom en trång klyfta, som icke kunde föra stort mer än

dubbelt den vanliga vattenmängden. Och nu var den mer än fördubblad och fördubblad på nytt.

Då de redo ut, hade där stått en dryg fot vatten öfver slätten, berättade de, och det steg oupphörligt. Väl tre till fyra dagar skulle det räcka förrän någon kunde passera, såvida nämligen regnet under tiden behagade sakta. Paymastern kunde icke göra bättre än slå sig till ro hos oss, ej häller de andra, tills det mesta vattnet hunnit ned från högbärgen. Endast Turrialba-vulkanen, som stack upp icke långt ifrån, var några tiotal mil i omkrets vid basen och elfva tusen fot hög. Där fans yta att upptaga vatten, och Turrialba var ingalunda den enda jätten i närheten, som sände sitt ytvatten till Reventazon.

De voro ett besynnerligt par, onkel Jake och hans förman. Chefen amerikanare af engelsk härkomst vid pass fyratiofem år gammal, smed till yrket, ovanligt duktig karl, praktisk, händig, samvetsgrann, med ett hufvud fullproppadt af den mest blandade läsning och därför med idéer, ofta lika kloka som märkvärdiga, ofta blott märkvärdiga. Tystlåten och sluten hände det honom sällan att bli meddelsam. Om sig själf talade han aldrig, men tinade han någon gång upp, var han väl värd att höra på. Whisky var han svag för, drack jämt och stadigt, så att han mest var på vänligt humör, men hade aldrig setts öfverlastad.

Förmannen var en helt annan typ, en ung man om tjugufem eller tjugusex, med rent slaviska drag, fint skurna, en smula veka, och blek hy. Han talade polska och ryska lika ledigt, franska med endast

obetydlig, engelska med starkare brytning. Till järnvägsarbetet hade han kommit med en flock polska arbetare från New York, den ende, som talade något annat språk.

Onkel Jake hade fått den sändningen till sin camp och hade om en tid gjort den språkkunnige, som kallade sig Wilson, till förman. Därförinnan hade denne dock med sina smala, hvita händer och klena handlofvar svängt hacka och spade några veckor, i kapp med de bästa. Hvem han var och hvad han värkligt hette hade ingen reda på, utom möjligen onkel Jake, som skött honom, då febern kom. Vi visste att Wilson lämnat sin chef något förtroendeuppdrag, sedan doktorn förklarat att ingenting vidare stod att göra, men mer än det hade ingen lyckats komma under fund med.

Helt och hållet amerikanare voro ingeniören, från den nordligare västern, och paymastern, från Texas. Den förre var en helt ung man af alls icke ovanlig amerikansk typ, med vida, men ojämna kunskaper åt praktiska håll, full af nyfikenhet att se världen, men utan annat att räkna på för reslustens tillfredsställande än ett klart hufvud och flinka händer. Tack vare dem hade han dock rest en hel del.

Om den betydligt äldre linjekassören visste vi stort intet annat än att han hade en förtroendepost, som icke skulle anförtrotts åt hvem som hälst. En gång före hans tid hade förrymda negrer från nedersta delen af linjen slagit ihjäl en paymaster och kommit undan med många tusen dollars. Vi hade omtrent två tusen västindiska svartingar i arbete, mest

nere i sumpmarkerna, där hvita icke höllo ut, nästan alla opålitliga. Och bland de ettusen hvita arbetarne högre upp funnos säkert några hundrade, som ej häller skulle tvekat att vara med om ett rån, blott de trott sig kunna slippa ur landet med rofvet. Icke hvar och en skulle, såsom vår paymaster, nöjt sig med endast en mans eskort, när det gällde att föra dollars i tiotusental genom urskogen.

Dock skulle det varit svårt att finna en bättre kamrat, om det gällt, än kassörens biträde och eskort. Don Valerio kallades han, var mestiz från Peru, ett exemplar som ingen begrep sig på, med mörk hy och stora, fuktiga ögon, så svarta, att ögonhvitorna tycktes skifta i blåhvitt. Längs linjen och i bärgsbyarna var han känd som den vildaste ryttaren och skickligaste lassokastaren, vid tjurfäktningarna uppträdde han någon gång som amatör, till synlig förargelse för dem, som gjort tjurfäktning till yrke. För don Valerio såg det icke ut att vara stort mer än lek. I sällskap, där det fans en banjo, var han ovärderlig för sin rikedom på sånger, egna och andras. Till vår camp, där paymastern vanligen stannade öfver en natt, hade längesedan skaffats en banjo.

De två tyska kaptenerna ha nämts, tysk var också kommissariatmannen, präktig karl på många sätt, men icke skildt anmärkningsvärd. Slutligen fans den svenska förmannen Lundvik från S:to Toribio och min förman Wartin, född Wartiainen, finne. Ja, och jag, också finne. Manskapet i barackerna var visst brokigare än så — vi hade till och med några kineser och en hindu — men så demokratiskt det än

gick till i urskogen, hade manskapet icke tillträde till det inre af kommissariatbutiken.

Lundvik hade i tiden tjänat vid gardet i Stockholm, en vigilant och klippsk, användbar karl, som alls icke visste huru man bar sig åt för att vara rädd, icke ens för febern. Sprit var den bästa medicinen, påstod han, medicinerade därför så ofta och så kräsligt inkomsterna medgåfvo, men sågs aldrig drucken. Och märkligt nog var han nästan den enda europé på linjen, som aldrig haft någon släng af sumpfebern. »När den kommer, stryker han med», sade de som varit längre i landet och sett huru det plägade gå. Lundvik skrattade åt det som åt mest allting annat.

Wartin, min förman, var allt utom klippsk i stället, hederlig och pålitlig, trög i vändningarna, kompakt och säker, hjärnan inrättad efter samma mall. Det tog tid förrän något trängde in i den, men sedan satt det där. »Bankiren» kallade vi honom på ryggen, i anledning af hans ståtliga, gulröda whiskers — långa, täta, snyggt kammade, så de skulle gjort heder åt en grosshandlare — dels också på grund af hans egendomliga finansgeni, men därför var det ock vi aldrig läto honom höra skämtnamnet.

Sin bana hade han börjat såsom Juho Wartiainen, hade blifvit väl skolad, sade han själf, och i sinom tid kommit på handel. Det var då han skar bort de två sista bokstäfverna och blef bokhållar Juho Wartiain. Fick man tro honom, hade han den tiden huserat som varg bland lam med skönheterna i Björneborg — i stadens köksregioner, antogo vi, fastän han icke råkade nämna det. Senare blef han sin egen

såsom landthandlare, började odla whiskers och kalla sig John Wartin & C:o, ändock han ingen annan kompanjon hade än bodpojken, som knappast befordrade åtgången af andra varor än russin och ryska karameller.

Ett par år senare, ungefär vid den tid, då kompanjonen började kasta kärliga blickar också på papyrossbundtarna, afbröts hans kommersiella karriär genom John Wartin & C:os konkurs. Den kom som ett åskslag, i omedelbar följd af en utsökning på tre hundra femtio mark jämte ränta och kostnader, för ett parti bond-kattuner, som längesedan voro sålda. John Wartin & C:o hade varit rätt liberala med kredit, men hade ingen sådan bokföring, att en hastig öfverblick af ställningen kunnat vinnas. Firman tog för gifvet att allt var förloradt och lade in om cession med ouppgjord stat.

Principalen kände sig så förkrossad, att han aldrig ens försökte ställa upp staten; ansåg troligen också ståtligare att följa mera lysande föredömen, och reste i väg via Stockholm till Amerika. En viss lutning åt det ståtliga liksom låg i bloden hos honom, hvarifrån han nu fått de anlagen.

Rätten utsåg godman. Han redde ut affärerna, betalade allting fullt och skickade öfverskottet till Wartin, som emellertid hamnat i Costa Rica och avancerat till arbetareförman. Först pöste han starkt öfver det granna resultatet, ställde till kalas och talade om anledningen för oss. Men då vi voro hjärtlösa nog att skratta åt John Wartin & C:os bokföringsmetod, tycktes han få annan syn på sammanhanget.

Jag rent af misstänkte honom för funderingar om att han möjligen kunnat bära sig klokare åt, men vi talade aldrig vidare om saken.

Sådant var nu sällskapet, som blifvit instängdt i min camp, intet oäfvet material för hvad det än skulle varit, grofhugget visst i hufvudsak, skamfiladt där och hvar i hörn och kanter, men friskt i kärnan, tror jag, användbart på mångahanda sätt, där finare virke och dyrbarare skulle svikit.

»Prima fähundar!» sade camp-papegojan med Sullivans allra bredaste målföre.

Duktigt folk, påstår jag. Och dock hade väl äfven gojan rätt till en del, annars skulle de aldrig kommit dit ned. Mången vildmark skulle aldrig brutits till odlingsbygd, mången urskogsväg aldrig bygts, om det ej varit för folk, som obekymradt spelar kvitt eller dubbelt med lifvet — rangerade karlar duga ej i sådana affärer, stackare likaså litet. Den som var med mest som amatör och åskådare, kan säga slikt utan att antagas ljuga i egen skäppa.

BROKIGT LEFVERNE

På aftonen regnade det liksom under dagen, forsade och skvalade utan uppehåll och återvändo, under natten liksom på aftonen, nästa morgon liksom under natten. Men likviden skedde som vanligt, om ock mindre folk än vanligt infunnit sig från andra läger. Ett par hundratal — »utländingar» kallade ordningsman Taivalmaa dem — hade dock kommit öfver bärgen, klättrat upp genom skogen, där vägen var omöjlig, och ned igen sedan de där uppe kommit öfver vattendragen, våta, rifna, smutsiga och utfarna. Allt för att få sin likvid litet tidigare, för att icke nödgas vänta med månadsviften tills kassören slapp fram till deras egna läger.

Så svår hade färden emellertid varit, att de flesta började viften omedelbart. Knappast en enda vandrade upp till byn, där contrabando-guaro'n, det starka lönbrända sockerrörsbränvinet, ändå såldes så billigt. För att komma åt det kära eldvattnet voro de nog villiga att slita, icke för att spara på sina slantar. Vägra dem tillträde till camp-baracken kunde vi icke, för regnets skull, men därför visade också vår ordningsman sin bistraste min. Han såväl

som vi visste nogsamt att dagen icke kunde sluta utan spektakel — alldeles säkert vet jag ej ens om vi alla skulle önskat det. Man blir så utled vid att sitta stilla i en kommissariatbutik.

Vi hade tillsagt Felipe, en flink mulåsnedrifvare, nästan fullblodsindian, att låta oss veta så snart där blef skälig utsikt till kalabalik. Rätt tidigt på eftermiddagen kom han med rapport, och till och med El-Diablo-kaptenen reste sig lifligt på sina långa ben, när Felipe stack sin grinande, bruna fysionomi in genom dörren och sade att nu var det färdigt. Guaroförsäljare hade infunnit sig från byn och då ordningsmannen sökt drifva ut dem, hade utländingarna lagt sig emellan. Generalbatalj var omedelbart förestående.

Då vi kommo ut var ställningen som följer:

En bit från sofbaracken stodo fyra halfblodsindianer från bärgsbyn vid lika många stora lerkrukor, fyllda med billig lifsglädje. Framför, bakom och på sidorna stimmade en hop, sammansatt af ett dussin ytterligare, mer eller mindre indianska infödingar, af italienare, polacker, tyskar, ungrare, svenskar, danskar, irländare och ett godt femtiotal negrer, från nästan hvita octorooner till obemängda sotsvartingar. En del af hopen var utländsk, en mindre del bestod af våra egna, som hälst ville vara med om guarokalaset. Midtemot hade ordningsman Taivalmaa fattat posto, omgifven af en hop landsmän, röd och arg och redo att inskrida, så ock några af våra svenskar, ett par irländare och några till af de stadigare. Resten af vårt folk trängdes vid dörren till baracken, slitna mellan lusten till starkt, billigt eldvatten och längtan

efter ett bra slagsmål, som icke kunde komma till stånd om de alla slöte sig till guaropartiet. Vid hörnet, med reträttlinjen öppen, stodo några kineser, villiga att se på, men icke mera. Regnet öste ned jämt och stadigt, öfver hvita, svarta, gula och alla mellanfärger, öfver rättfärdiga och orättfärdiga, utan anseende till personen.

— Nu gossar! röt Taivalmaa, då vi kommo i sikte, svängde pröfvande sin sega ämbetsstaf och ryckte an mot lerkrukorna, positionens nyckel. Fjäten voro stadiga som alltid, icke snabba, men trygga. Kocken — Tapio kallade han sig — hoppade jämfota och slog ihop näfvarna med ett »hej — joo!» af fröjd, och sprang förbi ordningsmannen, rätt in i hopen af utländingar.

Halfvägs mötte en bålstor neger Taivalmaa, som dock visste huru han skulle behandlas, hade haft att göra med den sorten förut. Ämbetsstafven kom ned med en smack på svartingens skenben, den ömmaste punkten hos hans ras. Han tjöt som en puma, sprang, stannade och gned sig på benen, tjöt ytterligare och sprang igen, hade ingen längtan efter mera. På skallen bör man aldrig slå negrer, det bara piggar upp dem.

Kring Tapio svärmade de som myror, hängde sig fast vid armar och ben, drogo ned honom och föllo öfver honom i en hög. Antti Ulukka, med pipan i vänstra mungipan, tog fatt på en mindre, fet neger, som låg öfverst, lyfte honom högt upp och kastade honom mot de närmaste. Negern skrek, träffade två på en gång och slog ikull dem som käglor. Ulukka

plockade upp en efter annan från högen, blossade på pipan, slängde dem vårdslöst undan, så att Tapio fick luft, och sken af förnöjelse.

Taivalmaa slog på muren kring lerkrukorna som om han tröskat och sträfvade framåt tum för tum, men åt samma håll trängdes ock alla öfriga. Österlind, en ung norrländing, kilade sig som en ål genom stimmet ända fram till skattens betäckning, vek en af halfindianerna dubbel med ett slag på magen, grep ett af kärlen, tjöt fram ett hurra och drack midt i bataljen. En machete svängdes öfver honom, men förrän den träffade, slog han krukan i stycken mot karlens hufvud och karlen till marken. Sullivan kom rusande med en tom butelj och fällde en annan af infödingarna med ett slag, som brakade otäckt. Vi grepo alla in i leken för att sluta den förrän värre hände.

Några minuter såg det tvifvelaktigt ut för den som var med, ur stånd att öfverskåda drabbningen.

Taivalmaa och hans garde höllo ihop, attackerade hufvudpositionen i klump, som en murbräcka, medan våra svenskar mest fäktade i spridd ordning, men med mycken effekt. Ordningsmannen nådde fram till lerkrukorna och sparkade sönder dem, gardet hurrade. Det förmådde de sista tvekande att sluta sig till oss. Vi gjorde ett samladt anfall, alla på en gång. Utländingarna veko . . . först ett steg . . ett till . . flere i tät följd, reträtt längs hela linjen. Nästa minut vände de ryggen till, vi upphofvo ett väldigt härskri, reträtten blef till vild flykt åt alla håll.

En flock halfindianer sprang längs skärningen genom den låga kullen nedanför hospitalet, tätt efter

dem Tapio, Sullivan och några andra med ljudeliga rop och många starka ord. I skärningen, som icke var slutförd, stod vattnet sina fyra fot djupt, på båda sidor låg den utgräfda jorden i blöta massor. En af de flyende föll, men ingen sågs stiga upp.

El-Diablo-kaptenen och jag skyndade dit, men kunde ingenting upptäcka, förrän vi varsnade en rörelse i den mjuka leran. Vi petade i den och funno indianen, som fallit och trampats in i sörjan af de andra. Hade han icke rört handen, skulle vi aldrig anat att där låg en människa, så väl täckt var han. Med mycken möda drogo vi honom fram, rullade honom ned i skärningen och spolade ut leran från mun och näsa. I bakhufvudet hade Sullivan satt sitt bomärke med buteljen, men på hospitalet behandlades han med så stor framgång, att han redan på aftonen kunde svälja ett glas whisky.

Annars var där ingen manspillan, småsaker räknades ej och alla kände sig bättre efter nappataget. Superi och slagsmål äro ju visst rätt förkastliga, men ibland äro de ändå icke helt att förakta såsom omväxling. Den som icke varit med på järnvägsarbete i urskogen och lefvat månadtal i en camp, där han icke sett, icke talat med andra än dem, som äro i samma fördömelse, den kan ingenting veta om huru det käns att en gång emellan få bloden i riktig rörelse igen, bör därför icke häller vara snar att döma. Vi ha alla åtminstone en liten vilde sittande någonstädes längst inne. Omgifningar och tillfällen locka honom fram.

BROKIGA HISTORIER

»Lögnare — lögnare!» skränade camp-papegojan, just då förman Lundvik kommit i gång med något han ämnade tala om.

— Åh, vet hut! replikerade Lundvik, men tappade tråden och kom af sig.

Majoren lyfte på hatten. Han var alltid så förbålt artig.

— Tack Polly! sade han — jag tycker också här ljugits alldeles tillräckligt. Kanske gojan kunde proponera bättre tidsfördrif?

— Håll käften! föreslog fågeln.

Då hurrade vi, ty det var hvad majoren minst gärna gjorde. Paymastern gaf Polly en sockerbit.

Ute regnade det som förut, droppade, droppade utan uppehåll och återvändo. Det var på aftonen efter bataljen, som afhandlats så noga, att därom ingenting mer var att säga. Men därefter föreföllo alla andra ämnen väl tama, så att samspråk trots allehanda försök icke ville komma i gång. Därunder var det papegojan gjorde sitt inpass och det gaf linjekassören en idé.

— Om vi för ombytes skull hvar i sin tur berättade något, som värkligen händt, framkastade han — som vi själfva varit med om . . . på hedersord?

— Ja, instämde kommissariatmannen — t. ex. huru det gick till att vi råkade komma hit ned, hvar och en i tur . . . det borde bli lustigt nog! Den som ingenting vill berätta kan ju plikta en omgång varor.

— Lustigt? upprepade El-Diablo-kaptenen — det blir det väl så tämligen måttligt. Men gärna för mig, om de andra äro med.

— Det är också tillåtet att sjunga någonting, sade paymastern med en blick på don Valerio, som satt och lekte med banjo'n.

— Hvem börjar?

Vi slogo tärning för att få det afgjordt. Majoren kastade lägst. Paymastern utnämdes enhälligt till ordförande, eho som afbröt skulle dömas att taga ordet efter majoren. Han hade ingenting emot att börja, därtill hörde han alltför gärna sin egen röst.

— Men papegojan skall ut, voterade Lundvik — den är värre än Sullivan själf.

— Kom Polly, sade Sullivan — det här sällskapet är för fint för oss.

Men han kom tillbaka, sedan han deponerat sin elev i köket.

MAJOREN, LÖJTNANT ECKENGRUBER OCH LISE

Ja, sade majoren — noga taget har jag just ingenting att berätta . . .

— Ni mår väl inte illa? frågade El Diablo-kaptenen deltagande, men såg kväst ut, då han omedelbart antecknades som nummer två.

. . . som vore af särskildt intresse, fortsatte majoren, utan att i minsta mån fästa sig vid afbrottet. — Mina föräldrar ansågo sig ha råd att kosta på mig så många års skolgång, att jag kunde göra undan min värneplikt som ettårig frivillig, och det är inte det värsta, som kan hända en, om man bara är något så när väl försedd med fickpengar. Berlinerflickor äro som kändt rätt svaga för uniformer . . . man måste bara veta att hålla sig på sin egen nivå. Men, som hvar man vet, se alltid de äppel bäst ut, som hänga högst, och därför var det antagligen jag kastade ögonen på en tös, som passade upp på ett kafé, där ettåriga frivilliga noga taget ingenting hade att skaffa.

— Den dumheten kostade mig först och främst hvar slant af mina fickpengar . . . och inte så alldeles litet till. Men det kommer senare. Det var förstås

ingalunda lätt att konkurrera med herrar löjtnanter och andra, som svärmade kring henne, men rangen gör ju slutligen ändå inte allt här i världen . . . Majoren hostade, stack monocle'n i ögat och drog yllesskjortan slät öfver magen. — Lise var så vänlig, att jag blef kärare dag för dag, tills jag började fundera öfver hvad jag skulle slå mig på, när mitt år var slut, för att kunna gifta mig genast . . . Utan henne fanns ingen lycka i världen för mig . . . brydde mig inte en smula om hvad folk skulle säga o. s. v. . . . ja, herrarna ha väl alla varit likadana åsnor någon gång i lifvet!

Ett förstående smålöje flög rundtom det långa bordet, hos en och annan litet sötsurt, så att säga. Don Valerio, som satt och lekte med banjo'n, knäppte på en sträng och höll instrumentet till örat, utan att småle.

— Lise tog emot alla presenter jag gaf henne, lät mig då och då taga en kyss, som kom mig att skämmas öfver att jag inte hade mera att köpa presenter för, och följde till och med emellanåt ut med mig, då hon hade fridag. Att jag var svartsjuk är det naturligtvis onödigt att nämna, det faller af sig självt i sådana fall. Hos mig yttrade sig åkomman såsom hat mot officerare i allmänhet och särskildt mot två löjtnanter, af hvilka den ena var min omedelbara förman — näst underofficeren, förstås! Ingen var så ogenerad med henne som de herrarna och så ifriga stamgäster på kaféet voro häller inga andra. Mången afton skar jag tänder, då jag måste gå min väg för att vara i kasernen på bestämd tid, och de

sutto kvar . . . jag tänkte det väl inte redigt, men jag kände det i luften i alla fall, att hon ej tillät dem fullt så mycket i min närvaro som när jag var borta.

— Ett par gånger stal jag mig ut på natten för att taga reda på om de ännu sutto där, men en sådan afton fick min löjtnant korn på mig och det blef arrest, så jag slutade med den galenskapen. Det var värre än allt annat att alls inte få se henne, men den historien gjorde mig inte vänligare stämd mot löjtnant Eckengruber.

— Nå ja, för att göra min historia kort, så mötte jag honom en afton i Thiergarten, då jag var på hemväg med Lise. Han måtte också ha kommit från någon middag eller annan tillställning, där det gått lifvadt till, åtminstone såg han betydligt rödmosig ut och gick inte förbi, utan stannade och tilltalade flickan. Jag stod naturligtvis vid sidan af vägen med handen vid mössan, men om mig tog han ingen notis. Han menade det troligen som en vink att han ingenting hade emot att jag gick vidare, men det bet inte på mig. Jag var bara rasande öfver hans oförskämdhet. Minst af allt tänkte jag på att afstå tösen åt honom, fast jag nog hörde att han bad henne följa med — och tyckte mig märka att hon ingenting hade emot det. Till sist drog han hennes arm under sin och då var det slut med mitt tålamod.

— »Förlåt, herr löjtnant», sade jag — »men Lise är i sällskap med mig den här gången».

— Han vände sig om, stack sin monocle i ögat och såg på mig. Jag höll handen vid mössan som förut.

— »Ni har tre dagars arrest för respektvidrigt uppförande mot förman. Marsch tillbaka till kasernen och anmäl er . . . jag skall lära er, hundsvott, att vara höflig!»

— »Zu Befehl, herr löjtnant», sade jag — »men på samma gång kan jag föra hem Lise. Det är på vägen till kasernen, så att jag hinner lika fort dit».

— Jag tog ett steg framåt och stack min arm under Lises, men då högg han mig i kragen och skakade mig tills allt gick omkring för mina ögon. Och förrän jag rätt visste hvad jag gjorde, höjde jag armen och slog honom i ansiktet med knytnäfven, så att han föll och låg där utan ett ljud.

— Lise skrek ut en hop ovett mot mig och det hjälpte förunderligt att klara mina begrepp. »Sköt om din skatt», sade jag, »han behöfver det», och därmed gaf jag mig i väg, fast inte till kasernen.

— Det fins klädmånglare i Berlin, som gjort till specialitet att hyra ut civila kläder åt sådana, som ha något äfventyr i hågen, och behålla uniformen i pant tills man kommer tillbaka. Till en sådan herre styrde jag kosan med så litet dröjsmål som möjligt, fick mig en omgång rätt snygga kläder och pantsatte mitt ur för att få rörelsekapital. Kurtisen med Lise hade pumpat mig läns för tillfället, men det var ett guldur... min födelsedagsgåfva, när jag blef myndig. Jag körde ned till stationen, köpte biljett på kurirtåget till Hamburg, det första, som skulle afgå, och kom ut på perrongen, just då det ropades »einsteigen!» Först sedan vi kommit i gång hann jag börja tänka.

— Där var inte mycket att välja på. Antingen måste jag genast ut från Tyskland, eller också taga emot ett obestämdt antal år tukthus. Men nu hade jag dels inte pengar att köpa en biljett ens till England, dels var det så tämligen säkert att telegram om min värda person skulle afgå till hamn- och grannstäderna förrän jag kunde hinna till någon af dem. I Tyskland är det, såsom herrarna kanske veta, ingen småsak att slå sin löjtnant, allra minst då man slår honom i ansiktet med knytnäfven. Men lika fullt hoppades jag till och med då att hans näsa aldrig skulle bli mindre svampig än den kändes, då jag träffade den.

— Jag tog in på Hamburgerhof, emedan ingen skulle tänka på att i första hugget söka mig på ett dyrt hotell, och pengar hade jag ännu för ett par dygn. Hem vågade jag hvarken skrifva eller telegrafera och i Hamburg hade jag inga bekanta, hvarför jag också hela nästa dag satt på hotellet, läste tidningarna och funderade. Då ångrade jag nog att jag bjudit Lise på middag och skänkt henne ett armband, så stolt jag än känt mig öfver den dumheten ett dygn tidigare. En af de stora Hamburgerbåtarna skulle nämligen samma natt afgå till New York och hade jag haft i behåll det jag gjort af med föregående dag, skulle jag åtminstone kunnat försöka köpa en mellandäcksbiljett. Och ändå blef just bristen på pengar min räddning!

— Först på eftermiddagen föll det mig in att jag kanske skulle kunna stjäla mig ombord utan biljett. Bort måste jag ju, för att undgå tukthuset, och

någon annan utväg kunde jag inte utfundera. Så snart det blef mörkt, betalade jag min räkning och begaf mig nedåt hamnen, men på vägen gick jag in i ett klädstånd och bytte bort den omgång jag bar mot den ruskigaste buskostym de hade i butiken, och likaså min hatt mot en sluskig mössa. Sex mark var allt jag fick i mellangift, men så skulle inte häller någon kunnat taga mig för samma människa.

— Nere vid hamnen vände jag mig till folket, som höll på att föra kol ombord på ångaren, och erbjöd mig att hjälpa, om de ville bjuda mig ett glas öl och något att tugga på. Det hade de ingenting emot, jag turade med den ena efter den andra att skofla kol tills jag var fullt lika svart som den värsta i hopen, och då bad jag att få tura med en af dem, som buro kolsäckarna ombord.

— Han var en slug karl, som genast gissade huru det var fatt, och blinkade menande åt mig. Men sådant folk älskar hvarken polis eller militär, så det hade ingen fara. Jag blinkade tillbaka. »Stick er in i någon knut i allra sista ögonblicket, när allt är klart», sade han halfhögt, »men akta er att bli sedd förrän båten är ute till hafs, annars blir ni skickad i land».

— Jag bar kol tills ryggen värkte och höll ögonen öppna för att få syn på något hål, dit jag kunde krypa in när tider blef, men kunde inte upptäcka något gömställe, där jag skulle varit säker tills vi kommit ut ur Elben. Det enda af större intresse jag såg var en poliskonstapel och en underofficer från mitt eget kompani, som stodo på post där passage-

rarne kommo ombord och mönstrade en och hvar. Den synen gjorde mig helt matt, så att jag så när släppt kolsäcken, och måste hvila mig en stund. Min första tanke var att uppgifva hela resplanen och stanna bland kolbusarna tills vederbörande hunnit lugna sig en smula, men då kom lyckan mig ändtligen till hjälp.

— Öfvermaskinisten kom nedrusande på kolprå-men och ropade ut en fråga, om där fans två karlar villiga att följa med fartyget som eldare. Två af dem som förhyrts hade kommit fulla ombord och hade råkat i sådant slagsmål, att den ena fått sin arm knäckt, och hamnpolisen hade tagit hand om den andra.

— Jag steg genast fram och efter några ögon-blick en af de andra busarna. »Hvad heter ni?» frå-gade maskinisten. »Eckengruber», svarade jag och skrefs in under det namnet. En timme senare voro vi på väg och två timmar därefter fick jag börja elda. Vi arbetade inte mera än tre timmar i gången.

Majoren tände sin pipa och satt tyst en stund. Därpå sade han »prosit», tog en lång klunk ur sitt glas och började på nytt:

— Har någon af er, mina herrar, varit nere i pannrummet på en snabbgående ångbåt? Inte? . . . ja, då har ingen af er häller någon aning om hvad helvetet är likt. Ni må tro mig eller ej, efter behag, men om jag ännu en gång hade att välja mellan en tur öfver Atlanten som eldare, eller några års tukt-hus, så skulle jag utan minsta tvekan välja tukthuset. Det låter kanske inte så mycket att tre timmar å rad skofla kol in i en ugn . . . men försök det på en

snabbångare! Vi tycka ju emellanåt att det är försvarligt hett här i landet, men det är ljufligt svalt i jämförelse med ett pannrum. Andra kläder än byxorna är det omöjligt att behålla på, svetten strömmar från kroppen utan afbrott och koldammet biter sig in i huden, luften man andas käns brännhet, när ugnsdörrarna öppnas sveder glöden ens skinn och kommer man några tum för nära, drar den upp blåsor . . .

— Ingen skulle hålla ut en timme utan bränvin. Alla utan undantag söpo vi i arbetet, söpo idkeligen, men ingen blef full. När det blef alldeles omöjligt tumlade vi fram till luftskorstenarna och läto det iskalla draget svepa öfver våra nakna kroppar, men ingen förkylde sig. Och när aflösningen kom var åtminstone jag så slut, att jag låg som i dvala tills jag purrades ut på nytt. Om och när jag åt under de nio dygnen vet jag inte, allt jag kan komma ihåg är bränvin och stekande, svidande hetta, förfärlig trötthet och det oupphörliga dånet af elden i ugnarna. Jag var mer än halft vansinnig när vi kommo fram. och så snart jag fått min likvid för resan lämnade jag båten.

Majoren drog igen ett par bloss på pipan.

— Öfvermaskinisten påstod visst att jag inom kort skulle bli van vid arbetet, men jag skulle lika gärna simmat tillbaka som gjort resan en gång till i pannrummet . . . om jag nämligen öfverhufvud just då längtat tillbaka till Tyskland. Men det gjorde jag inte, utan gick i land för att börja höra efter arbete och träffade samma dag en värfvare för järnvägen

här. Jag slog till på minuten. Det var åtminstone arbete i fria luften och vilkoren inte att förakta för en med så skral kassa som jag . . . man fick ju till och med betala resan med arbete sedan man kommit fram.

— Det är hela historien . . . huru det gått mig här veta herrarna.

Vi klingade med majoren och El Diablo-kaptenen föreslog i valda ordalag en skål för löjtnant Eckengruber och Lise, hvilka vi ju hade att tacka både för nöjet att se berättaren ibland oss och för berättelsen själf. Majoren bugade till och med artigare än vanligt, men drack icke ens för Lise.

— Kunde med större skäl dricka för min egen dumhet! sade han.

PÅ JAKT EFTER ARBETE I NEW YORK

PÅ JAKT EFTER ARBETE I
NEW YORK

Paymastern knackade i bordet med sin pipa.

— Gentlemen! vår ärade vän, kaptenen från El Diablo, har ordet.

— Skall inte uppehålla herrarna länge, började denne — har hvarken en så intressant historia att berätta, eller så goda utförsgåfvor som den föregående talaren. I ett par punkter äro våra historier dock lika . . . med en viss skilnad. Jag rymde också från militärtjänsten, men för att undvika obehagliga komplikationer gjorde jag det förrän jag alls dragit uniformen på . . . reste till Amerika med en första klass ångare och första klass biljett.

— Det är den andra likheten: jag var fullt lika stor åsna som majoren beträffande pengar . . . gjorde af med så mycket på resan, att jag kunnat lefva ett par månader därmed i Amerika . . . om jag öfverhufvud förstått att lefva billigt. Men det gjorde jag naturligtvis inte, utan tog in på ett godt hotell och började se mig omkring. Ämnade inte taga plats på annat än ett finare kontor, förstås, och i en fin affär.

— Först annonserade jag . . . kostade mig tjugu dollars utan att jag fick ett enda svar på en vecka.

Då började jag i egen hög person besöka förnämligare tyska kontor — engelska kunde jag inte, hade bara läst det tre år i skolan — för att höra åt om utsikterna till god lön för en, som på det hela ingenting kunde göra . . . ja, så tänkte jag förstås inte då. Höll på en vecka med det, blef emellanåt höfligt afspisad, men oftare snäst. På ett ställe blef jag utkörd, emedan jag visade min erkänsla för ett anbud om arbete utan lön, tills jag lärt engelska, med en smakfull anmärkning om bauernfängeri. Mitt betyg från en tysk handelsskola ansåg jag nämligen värdt minst tjugufem dollars i veckan . . . det händer ju att man kommer sig till sådana idéer hemma hos oss.

— Omedelbart efter den betan fann jag mig emellertid föranlåten att flytta till ett billigare hotell och började ungefär samtidigt höra mig för på mindre kontor, slet ut ett par skor på två veckor, men fick ingen plats. Då flyttade jag på nytt, till ett litet tyskt boardinghus, som bestod af några kyffen ofvanför en ölkrog.

— De följande tio dagarna förnötte jag regelbundet morgonen med läsande af tidningarnas annonsafdelningar, resten af dagen sprang jag omkring och anmälde mig för olika sysslor . . . dräng, portvakt, gatsopare, kypare och en hel hop annat . . . hvad som hälst med ett ord. Men öfverallt där det gällde kroppsarbete synades mina händer och då de vittnade emot mig, fick jag gå. På andra ställen måste jag muntligen bekänna att jag inte förut sysslat med sådant göra jag sökte, och då fick jag också gå. På en större krog antogs jag försöksvis som kypare, men

redan första aftonen slintade en tallrikstapel mig ur händerna och då blef jag bortkörd.

— Vid det laget var det slut med mina kontanter, ehuru jag småningom sålt allt hvad min koffert innehöll och till sist kofferten själf, och därför flyttade jag igen . . . ut på gatan den gången. Det var sommar, så att man noga taget inte behöfde tak öfver hufvudet, och de slantar jag hade kvar räckte ett par dagar till bröd. Vatten är det gudskelof ingen brist på i New York . . . de ha ju vattningstråg till och med för hundar! Och stadshusparken är rätt fridfull nattetid, ehuru polisen inte tillåter en att sofva där annat än sittande. Till och med då måste man svänga på benen, så det ser ut som om man satt där för sitt nöje, och den konsten lär man sig nog snart, men riktigt uthvilad blir man inte på det sättet.

— Där funnos massor af nattlogerare i parken, alla i samma predikament. Emellanåt lyckades en eller annan få någonting att uträtta och förtjänade några cents, men största delen gjorde ingenting . . . Kunde för min del aldrig riktigt fundera ut huru de betedde sig för att lefva! En morgon tidigt kom en karl dit och hyrde tjugu af oss på en vecka, till sandwichmen. Han kunde fått fyratio för mindre än han bjöd, fast det inte räckte till mer än två tarfliga mål om dagen.

Berättaren gjorde ett uppehåll, som om han tvingats att tänka på de dagar, då han vandrat längs gatorna i New York med en annonstafla på ryggen, en annan på bröstet. Och ingen af oss skrattade, ehuru han måtte sett nog så rolig ut i den kostymen.

— Rättvisligen skulle jag bort få mera betaldt för min extra längd, som gjorde annonserna så mycket bättre synliga, fortsatte han om ett ögonblick med ett löje, som icke var ljuft — men det fick jag inte och när veckan var slut hade jag därför inte mera i behåll än till bröd för tre dagar. De därpå följande två lefde jag på bara vatten och den sjette gick jag tillbaka till den tyska ölkrogen och frågade värden om han kunde gifva mig något att göra för maten. Frun låg lyckligtvis i barnsäng, så att jag kunde användas, fick tvätta diskar, sopa krogen och däremellan skjuta de två näst yngsta barnen — de hade åtta — upp och ned på gångbanan utanför i en barnvagn. Ungarna skulle ha frisk luft, gudbevars!

Den gången skrattade vi ordentligt. Tanken på den sex och en half fot långa El Diablo-kaptenen skjutande en vagn med två skrikiga ungar var oemotståndlig. Han såg sig högst allvarsamt omkring.

— Ja, inte sant? det låter ju komiskt så här på afstånd. Men då fick jag inte syn på den lustiga sidan däraf . . . och inte af disktvättandet häller, hvad det beträffar. Höll ändå ut med det så länge värdinnan låg för ankar, fast jag inte såg till stort annan föda än korf . . . och den var sådan, att jag småningom började känna mig frestad att morra åt hvar hund jag mötte på gatan.

— Det var min husbonde, som en dag rådde mig att gå till Castle Garden och blanda mig bland nyanlända invandrare. Där funnos alltid värfvare, som ej voro nogräknade med hvad slags folk de fingo tag på, påstod kan . . . ansåg väl inte mitt arbete vara

värdt ens den korf jag konsumerade! Huru som hälst förstod jag piken, gick dit ned och råkade så godt som genast ihop med en runnare, som bjöd mig arbete i en fabrik ute på landet . . . en half dollar om dagen, kost och kvarter.

— »Hvad slags fabrik är det?» frågade jag.

— »En guanofabrik».

— »Guanofabrik? hvad är det?» frågade jag vidare.

— »En fabrik för konstgjord guano», upplyste han . . . »är det inte tillräckligt fint för er? Kanske ni hällre vill vänta tills jag behöfver folk för en chocoladfabrik?»

— Det ville jag, förstås, inte, fast jag nog hade onda aningar, utan antog anbudet, och samma morgon reste vi, fyra man starka utom runnaren.

— Det bar utåt New Jersey-sumpmarkerna med ett tåg, som efter ungefär en halftimme aflämnade oss vid en haltpunkt. Där stod ett godståg och vi stego upp i en fraktvagn, närmast efter fyra öppna vagnar täckta med pressenningar. Jag tyckte där luktade förbannadt märkvärdigt både på perrongen och i vagnen, men sade ingenting. Så satte sig tåget i gång och lukten blef ännu märkvärdigare, men jag sade fortsättningsvis ingenting . . . ville inte stöta mig med karlen. Först när tåget om en kvart eller så började sakta farten och lukten på samma gång blef hundra gånger värre, frågade jag höfligt hvad det var för en sjutusanböfla stank, som följt oss och nu blifvit så kompakt, att tåget inte orkade igenom.

— »Det var råvara för fabriken och nu är det fabriken själf», sade runnaren. »Trodde ni kanske att man fabricerar guano med rosenvatten? . . . Här äro vi!»

— Tåget lämnade de fyra öppna vagnarna och for vidare. Ett sidospår ledde upp till en byggnad med hög skorsten och en karl kom emot oss längs spåret.

— »Halloh, boys!» hälsade han, »ni kommer i rättan tid. De här vagnarna måste genast aflastas . . . i sådan fördömd värme håller sig ingenting. Raska på, så det blir slut till middagen!»

— Vi togo bort pressenningarna. I den första vagnen funnos två döda hästar, en get och ett dussin hundar . . . tror jag. Jag hann inte räkna dem förrän jag måste återgälda det gudslån jag fått till frukost. De andra vagnarna voro också lastade med döda djur och slakteriaffall, allt i sådant skick det måste vara på en stekhet sommardag. Den lasten skulle vi lossa . . . och det gjorde vi.

— Inne i fabriken funnos spårvagnar, som löpte på skenor till två väldiga ångkokare, men först måste vi flå och skära sönder . . .

— Fy för fan! spottade förman Lundvik. De som hade något i sina glas tömde dem med ens och distriktsingeniören föreslog att vi skulle skjuta till måls på berättaren, allt på en gång. Han grinade så gement han kunde — det var icke litet — och invände att vi ju skulle sanningsenligt berätta sådant, som värkligen händt.

— Hoppa öfver detaljerna, uppmanade onkel Jake. — Huru kom ni därifrån?

— På egna ben, upplyste f. d. guanofabrikanten. — Jag hade fått nog när det blef middagstid. Äta kunde jag inte en munsbit, utan traskade till fots tillbaka till haltpunkten, stal mig upp på ett förbigående godståg och kom fram ända till närheten af Jersey City förrän jag blef upptäckt. En natt till logerade jag i stadshusparken, men nästa morgon var jag igen nere vid Castle Garden och träffade en runnare, som värfvade folk till Costa Rica. Mig behöfde han inte öfvertala mycket länge . . . och kommer jag någon gång tillbaka till nordstaterna, så gör jag hällre ett dygns krok än reser genom New Jersey.

— Nog fins det väl guanofabriker också i andra stater, förmodade majoren lent.

— Jo, medgaf El Diablo-kaptenen — det fins det säkert. Men lika säkert är att jag inte mera kommer att arbeta i någon annan än en, där jag kan hoppas få träffa er . . . som råvara!

— Uff! sade majoren — hvad behaga herrarna dricka? Jag erkänner min oförmåga att täfla med min ärade vän från El Diablo . . . och dessutom är det värdt en omgång varor att veta hvarifrån hans kvickhet fått sin säregna arom.

LUNDVIK GÖR SIG FÖRTJÄNT OM CAMPSAMHÄLLET

Der Luntfik hat zuerst gespukt, soll also fortsetzen' utlät sig El Diablo-kaptenen, sedan vi efterkommit majorens invit, fått glasen fyllda och tömt dem.

— Åhnej! protesterade »der Luntfik» — don Valerio knäppte på banjon ren när majoren berättade, så man hade svårt och följa med. Om någon är i turen är det han!

Det var nu uppenbar advokatyr, att don Valerio skulle störta någon, där han knäppt ackord, som godt gingo ihop med historierna. Men formelt var f. d. andra gardistens påstående icke helt utan grund, ansåg paymastern.

— Och ordning måste vi ha, tillade han. — Fins här någon, som vill understöda mr Löndvick?

Don Valerio smålog. Och då han det gjorde, förstod man hvarför alla kvinnor voro så galna i honom. Intet understöd afhördes.

— I så fall måste jag förkasta yrkandet, resolverade ordföranden. — Men då det är tämligen långt lidet och vi ännu ha minst två dagar på oss, föreslår jag att mötet kryper under filtar och lämnar mr Löndvicks historia till i morgon.

— Hm! vi ha inte fullt en half flaska duglig whisky kvar, invände kommissariatmannen. — Herrarna hinna inte så mycket som bli riktigt varma, innan vi få sluta . . . såna här historier gå inte utan någonting att hålla upp stämningen med.

— Kanske kunde vi skicka Felipe upp till byarna efter en ananas, och brygga punsch med potatiswhiskyn, framkastade majoren, alltid full af vackra förslag, när det gälde kroppens nödtorft. — Några citroner skulle inte häller göra illa!

— Jag rider upp tidigt i morgon, lofvade Lundvik. — Det blir i alla fall alltför enformigt att sitta stilla här hela dagen.

På löftet togs tacksamt fasta och kort därpå spridde sig sällskapet öfver bord och bänkar, på brödlåren och på disken innanför luckan. Nogräknade voro de ingalunda, men på golfvet ville ingen ligga. Man behöfver inte vara mycket nogräknad för att hälst sofva på afstånd från tarantlar, skorpioner och annat af det slaget.

När Santo Toribio förmannen nästa dag återvände, sutto vi ännu vid våra middagsbiffar — det var aldrig längre än några timmar sedan de varit lefvande muskler, hvarför det tog rundlig tid att tugga dem. Klättringen uppåt de våta, leriga branterna hade tagit så mycket på Lundviks mulåsna, att han sett sig tvungen låta den hvila ett par timmar i byn. De timmarna hade han tillbragt i sina våta kläder, änskönt det där uppe var betydligt svalare än på vår nivå, så att han börjat frysa. Det hade ännu icke gått om. Han såg gråhvit ut och kände sig

rutten, sade han. Men två storartade ananas hade han bundna vid sadelknappen, i sadelpåsarna en hop små, läckra citroner af det gröna slaget och två flaskor guaro, allt för punschen.

Vi lånade honom torra plagg och började brygga. Det vardt en utsökt punsch, tack vare ananas, gröna citroner och guaro, som icke annat är än ursprunglig, oförfalskad rom. Hälften af skatterna sparades till nästa dag, potatiswhisky bildade det breda underlaget. Men bränd tills det bruna råsockret droppvis smält ned mellan ståltrådarna vi spänt öfver grytan, väckte whiskyn icke längre tankar på nordisk rotfrukt. Det var en ypperlig brygd, därom voro alla ense. Ute regnade det som förut, droppade, droppade från buskar och blad, från tak och grenar, med ihärdigt plaskande, som irriterade de segaste nerver. Inemot slutet af det andra profglaset upphörde dock irritationen, icke ens El Diablo-kaptenen var längre grof öfver regnet.

— Gentlemen! sade paymastern, i det han afslutade profningen — jag föreslår att vi såsom ett uttryck af tacksamhet befria mr Löndvick från skyldigheten att berätta, ifall han hällre låter bli.

— Åh, visst inte! protesterade Lundvik — bara jag blir varm, ska' herrarna nog få höra hvad jag har att tala om, fast det inte är stort bevändt med 'et.

Han såg ännu grådaskig ut, »hvit i gälarna», sade ingeniören, när han slog i åt honom det tredje måttet glödhet punsch.

— Ingeniören har ordet! resolverade paymastern. — Berätta nu om er hitkomst, medan vi vänta på mr Löndvick.

PÅ MELLANDÄCK TILL TROPIKERNA

Det är en historia, som kunde berättas med det enda ordet »poker», vidtog ingeniören godmodigt — men kanske herrarna önska några flere detaljer?

— Jag hade haft arbete vid Monterey-banan. När det var slut, begaf jag mig in till Frisco för att roa mig en smula och på samma gång se mig om efter någonting annat att göra . . . det var sannerligen inte någon förmögenhet jag sparat ihop. Och just då talades det mycket i Kalifornien om möjligheten att få till stånd en konkurrensbana till Southern-Pacific-bolagets linjer, för att göra slut på deras enväldiga bestämmande af alla fraktsatser till och från San Francisco. Undersökningarna skulle genast påbörjas, hette det, och linjen skulle dragas genom San Joaquin-dalen åt sydost och förena sig med Santa Fé banan någonstans i Yuma-trakten. Det skulle passat mig briljant att slippa ned till gränstrakterna mellan Arizona och Kalifornien . . . hade aldrig haft råd att skaffa mig egen utrustning för en sådan expedition, så ofta jag än tänkt på den. Jag visste att där finnas gamla grufvor värda att taga vara på, så snart där blir järnvägskommunikation.

— Hela planen gick emellertid i putten . . . för den gången. Den kommer nog upp igen och då blir den säkert utförd, men det hör inte hit. Det var då jag föll på den utmärkta idén att föröka mitt fyra hundra dollars kapital på poker, för att sedan på egen bekostnad göra en tur ned till ökentrakterna och se mig om efter malmstreck det kunde löna sig att inmuta och behålla tills järnvägen skulle komma.

— Det gick som det brukar gå med planer af det slaget. Jag hade blifvit införd i en klubb, där det omsattes betydligt med pengar på poker, så att jag inte behöfde leta länge efter tillfälle att pröfva min idé . . . och inte tog profvet häller lång tid! Mina slantar gingo i en enda sats. Klockan half tolf på aftonen var jag komplett renrakad, så när som på sjuttiofem cents, dem jag inte kunde använda, då lägsta insatsen var en dollar.

— Jag gick min väg, tillbaka till hotellet, där jag försiktigtvis deponerat femtio dollars för att säkert kunna betala min räkning. På kontoret sade jag till att jag ville ha den utskrifven nästa morgon, gick in i bar-rummet, tog en lång whisky och slog mig i samspråk med giftblandaren bakom disken . . . folk af den sorten brukar vanligen höra om och ha reda på både ett och annat.

— Han var på det hela en rätt hygglig karl och hade mycket godt om tid, så att vi hunno språka om åtskilliga saker. Till sist frågade jag om han inte hört talas om något större arbete, där man kunde hoppas på anställning, och berättade huru det var fatt med mig.

— Han bjöd på en whisky till och sade att han inte hört om någonting annat än en järnväg nere i Costa Rica — någonstans norr om Panama — som skulle byggas af en amerikansk entreprenör. En orkidésamlare, gamla Kupferschmidt, som ni nog alla sett stryka omkring här och som ämnade sig dit ned med nästa båt — och den skulle afgå följande dag — han hade i förbigående talat om järnvägen och sagt att han måste hit förrän den blef färdig och landet så lätt tillgängligt, att hvem som hälst kunde resa in i det inre efter orkidéer och fördärfva marknaden. »Karlen bor för öfrigt här, så ni kan fråga om han vet något närmare . . . det är en tysk», sade supslängaren till sist.

— Jag sökte upp mannen tidigt nästa morgon, fick veta att han hade sina notiser om banan af gubben Rönbaum, min ärade chef, som är gammal vän till orkidékurren och som bland annat skrifvit att han inte riktigt begrep huru han skulle gå i land med hela företaget, då entreprenören inte gick in på att låta honom importera ett par stycken dugliga ingeniörer, emedan de skulle ställa sig för dyra.

— Här var min chance! Båten skulle afgå samma afton, upplyste orkidémannen, och lade till att en första klass biljett till Punt'Arenas kostade jämt etthundra. Andra klass fins inte på Pacific-kustbåtarna, sade de på ångbåtskontoret, och på mellandäck kostade det trettio. Jag hade tolf kvar sedan jag betalat hotellräkningen, och därtill tre skjortknappar af pärlor, som jag köpt af en pantlånare i New Orleans en gång när jag hade öfverflöd på pengar. Dem tog

min vän giftblandaren för fyratiofem hårda, med vilkor att jag skulle få köpa dem tillbaka om jag kunde och ville, och en half timme därpå hade jag löst en mellandäcksbiljett på City of San Diego.

— Jag hade aldrig förut rest på mellandäck och trodde det var nödvändigt att kläda mig så ruskigt som möjligt, för att inte sticka alltför mycket af från de öfriga. Mina tämligen illafarna arbetskläder, som jag hade kvar, föreföllo utmärkt lämpliga för ändamålet och dem drog jag på, men nog var hela utklädningen så onödig någonting kunde vara. Där funnos flere mycket bättre klädda mellandäckspassagerare än jag i min stadskostym, och ingen af dem väckte någon uppmärksamhet alls . . . tvärtom var det som om en och annan af dem dragit sig för mina paltor! Det finns ingen bättre kur för fåfänga än att resa som mellandäckspassagerare, det kan jag försäkra. På City of San Diego försvann jag så totalt i hopen som om jag aldrig i lifvet hört till annat än mellandäcket . . . och samlingen där var inte särskildt distinguerad!

— I New Yorks hamn hade jag en gång varit nere i mellandäcksafdelningen på en af de stora atlanterbåtarna, och tyckte då att det alls inte vore någonting synnerligt svårt att resa en vecka eller så på det sättet. Men det var också elegant och luxuöst i jämförelse med Pacific-ångaren . . . för att nu inte alls tala om att min resa räckte tre veckor, i stället för en öfver Atlanten. Kojerna voro jämt så breda, unge får en och en half fot, att man kunde ligga på sida utan att stöta mot kanterna, och afståndet till nästa

koj ofvanför var så litet, att man väl kunde ligga, men inte sätta sig upp. Bara i den öfversta — de hade tre ofvanför hvarandra — hade man litet bättre utrymme, men ändå inte så mycket, att man kunde sitta rak. Jag fick en öfre plats, som kostade två dollars i mutor till stewarden, och kände mig mycket belåten . . . tills vi kommo ut till sjöss och fönstren skrufvades fast och sjösjukan bröt ut.

— Nog hade jag det ju också då bättre än åtskilliga af de andra, som råkade ligga nedanför en eller ett par sjösjukpatienter, så att de inte vågade sticka fram hufvudet ur kojen, och emellanåt, när vi rullade duktigt, inte voro säkra ens där. Men i stället var luften där uppe under öfre däcket så tjock, att man kunnat taga för sig af den med sked, om man öfverhufvudtaget haft aptit på den . . . Det var gräsligt! En half timme höll jag ut, hufvudsakligen för det jag inte haft förstånd att skaffa mig en plats nära utgången och var rädd för passagen ut. Men då tog jag mitt kurage i båda händerna, sprang gatlopp mellan mina hundrafemtio medpassagerare, kom undan med jämförelsevis obetydlig skamfilning, och hamnade uppe på däck. Där var det visst både kallt och vått i regnet, men hällre hvad som hälst än luften där nere! . . . Jag känner mig ännu som i sjögång, bara jag tänker på eländet. Och det fortfor i tre dygn, tills ingen mera orkade vara sjösjuk. Då kördes alla upp på däck och då först svablade stewarderna golfvet och kojerna, så att det blef drägligt snyggt igen . . . så när som på doften. Den lät inte svabla sig bort, utan hängde i så länge jag var om-

bord. Det är därför de hvitlimma mellandäcksafdelningen på bättre båtar efter hvar resa.

— På aftonen lade jag mig bland kineserna, utanför mellandäckssalongen, under luckan till öfre däcket. Det var visst fuktigt och kyligt där, men luften var åtminstone något så när god, och kineserna särdeles förekommande . . . det är inte alla dagar en hvit frivilligt ger sig i slang med dem, och det sentera de. Först på fjärde dagen, sedan vi lämnat Frisco, blef det så varmt, att man kunde sofva på däck, och då flyttade jag bort från kineskvarteret. Men vi hade blifvit så goda vänner, att gamla Johnny Ting-ling, som har den stora butiken i Juan-Vinas, ännu, hvar gång jag rider förbi, säger: »hur står till Amerikaman, god hvit man?» och bjuder mig en god cigarr. De andra reste längre, ned till Panama och några ända till Peru, men jag tror nog de alla skulle vara lika vänliga, om jag någonsin träffar dem igen. Och hela min godhet bestod ändå bara däri att jag tog emot den bästa platsen i deras afdelning och sade tack, i stället för att svära åt dem och okväda dem. Det är märkvärdigt hvad det ibland behöfs mycket och ibland litet för samma sak! . . . Huru är det ni brukar säga, kapten? Att allting här i världen beror på omständigheter och omgifningar?

— Att allting får sin valör af omständigheter och omgifningar . . . men det är ju på det hela det samma, svarade jag. Ingeniören fortsatte:

— Det värsta ombord var maten, den var till och med tarfligare än sofinrättningarna, och allra tarfligast var sättet att servera den. När mattimmen

kom, hängdes en bred planka, som räckte öfver hela det rum, där kineserna och jag höllo till, i ett par repslingor från taket. På den ställdes en hop bleckbunkar och skålar och dito muggar med té. Skålarna begagnades i stället för tallrikar och bunkarna innehöllo på morgonen gröt, annars köttslarfvor och potatis, och allt hade en stark arom af tvål. Det hörde till reglementet att alla kärl skulle tvättas med tvål, och tvål användes så grundligt, men tvättningen utfördes så litet grundligt, att allting smakade som om det kokats i tvålvatten. Annat än bröd, som jag sköljde ned med litet té, kunde jag inte äta förrän vi kommo ned till Acapulco på mexikanska kusten. Där gick jag i land, köpte ett halft fisknät af en pojke vid hamnen, inrättade det med litet segelgarn till en påse och fyllde den med mangos, ananas och apelsiner, för sammanlagdt en half mexikansk dollar. Sedan var det ingen nöd att lefva . . . med bröd och frukt kommer man nästan lika bra till rätta som med någon annan diet. Och jag hade dessutom fördelen att slippa begapas af salongspassagerarne, när jag åt mina egna ransoner. De kommo vanligen fram till luckan på öfre däck, som alltid stod öppen, och sågo på när vi åto — »huru djuren fodrades», brukade vi säga. Jag hade nog gjort detsamma på mer än en ångbåtsfärd, och hade aldrig tänkt en enda tanke på huru mellandäckspassagerarne upptogo det, men nu fick jag det klart för mig. Inte för att jag nu själf brydde mig så mycket om det, ibland kunde jag inte ens låta bli att skratta åt situationen, men de andra voro rasande. En af dem ritade med kol i stora bok-

stäfver på en brädstump: »Det är förbjudet att reta djuren under utfodringen», och stack upp den på en stång genom luckan, men det hjälpte inte stort. Andra styrmannen kom och gaf oss ovett för det han kallade vår oförskämdhet, och fruntimmerna, som voro värst, stodo och gapade på oss nästan lika ogeneradt som förut. Jag har aldrig sedan dess brytt mig om att ens se på huru våra niggrer om söndagarna svänga i sig råsocker och sardiner utanför kommissariatet. Och det är ändå konstigare foder, än till och med vårt på City of San Diego!

— I Acapulco hände för öfrigt en liten historia, som jag hade hjärtligt roligt åt, och mina kinesvänner ännu mera. Vi mellandäckspassagerare hade en del af promenaddäcket, längst akterut, afskrankadt för vår räkning och voro naturligtvis förbjudna att sätta foten utanför repskranket; annat var det inte. Repet var draget genast akterom vanterna till stormasten — vi förde inte mera än två — och på staget hängde ett par, tre vattenflaskor af porös lera, sådana de göra i Guatemala och som alltid hålla vattnet friskt. Det var för passagerare, som inte ville dricka isvatten. Vi på mellandäck fingo nöja oss med vatten ur en tunna, dit det hälldes direkt ur destilleringsapparaten, så att det alltid var åtminstone ljumt, ibland hett, och i hvartdera fallet lika omöjligt att dricka, ifall man inte var alldeles ohyggligt törstig.

— Medan vi lågo för ankar i Acapulco, höllo vi oss naturligtvis alla uppe på vår lilla bit af öfre däcket. Nere var det så hett, att man inte kunde härda ut där, och det räckte rätt länge att få några

oxar ombord, som vi skulle taga med till proviant. Mexikanarne hade inga anstalter för inlastning af kreatur, utan körde dem i vattnet vid stranden, stucko dem med macheterna tills de gåfvo sig att simma, och drefvo dem sedan med ett par kanoter ut mot ångaren. Där slogs ett rep som en lasso kring hornen på en efter annan och vindspelet hissade dem ombord, direkt ur vattnet. Men det tog tid, förstås, att på det sättet få sex oxar ombord, och under tiden stektes vi obarmhertigt af solen ute på det öppna däcket . . . salongspassagerarne hade soltak, de!

— En af kineserna — det var för resten just gamla Johnny Ting-ling — hade varit krasslig ett par dagar och tycktes pinas mera af hettan än någon annan. Han satt på däcket alldeles nära mig, så att jag såg när en af de andra kineserna hämtade honom en mugg vatten. Gamla Ting-ling — det vete för öfrigt vår Herre om han heter så, men så låter det — tog muggen och försökte dricka, men spottade ut det.

— »Kan inte göra . . . för mycke' varm», sade han till mig. Jag stod vid repet, som skilde oss från de fina passagerarne, och strax på andra sidan hängde lerflaskorna med friskt vatten. Jag tog muggen från Ting-ling, slog ut det varma vattnet, steg öfver repet, hällde muggen full med friskt vatten och räckte den åt den gamla syndaren. Men i detsamma kom där ut från rökhytten en kinesisk steward — de ha bara kinesisk betjäning på Pacific-båtarna — och gjorde min att taga muggen ifrån mig.

— »Se, upp, Johnny!» sade jag, — »om du kommer en tum närmare, smäller det . . . och smäller förbannadt hårdt!»

— Han sackade af, men öste ur sig en hel hop på sin usla, engelska rotvälska, om min oförskämdhet att komma in på »herrskapernas däck» och stjäla »herrskapernas vatten», och diverse annat. Ting-ling tog muggen, såg ett ögonblick stint på sin landsman och sade ett enda, kort ord på kinesiska. Men det var alldeles tillräckligt. Stewarden föll ihop som en fällknif och slank undan till de nedre regionerna. Jag försökte fråga Ting-ling hvad det var han sagt, men han svarade bara »no save» och tackade mig ett halft dussin gånger för vattnet.

— Sent på aftonen samma dag hade jag just rullat in mig i filten i min vanliga knut uppe på däcket, då jag hörde någon komma tassande fram till mig, och kände en hand på min axel. Det var en af kineserna, som talade mera engelska än någon af de öfriga, hvilket nu inte är mycket sagdt, men i alla fall var tillräckligt för honom att göra sig begriplig. Han hälsade från Ting-ling och bad mig komma ned på en liten stund. »Blir mycke' lustigt», »blir mycke' lustigt»! upprepade han ett par gånger, så att jag steg upp och följde med.

— Klockan var redan half tolf eller så vid lag. De öfriga mellandäckspassagerarne hade längesedan krupit i sina kojer, till och med lamporna i röksalongen voro släckta, men kineserna sutto alla och rökte, när jag kom ned, alla fjorton i en rad. Ingen af dem sade ett ord, men Ting-ling nickade åt en af

dem, som steg upp och gick ut. Så bjöd han mig en cigarr — de hade utmärkta Manila-cigarrer med sig — och visade på en af deras koffertar med en handrörelse, som inte kunde betyda annat än att jag skulle sätta mig. Det gjorde jag, och hade just hunnit tända min cigarr, då den kines, som gått ut, kom tillbaka och satte sig ned bland de andra, och omedelbart därefter kom stewarden, som bråkat om vattnet. Han blef stående framför raden af landsmän, som en god stund fortsatte att röka, utan att säga ett ord. Slutligen knackade Ting-ling askan ur sin pipa och höll ett kort tal till stewarden, som såg ut att känna sig mycket illa berörd. Den af sällskapet, som kunde litet engelska, kom fram till mig.

— »Ting-ling, han säga steward svin, och hans pappa och pappas pappa och alla hans släkt svin, och Ting-ling fråga hvad nu göra åt steward för att han svin».

— Då klarnade det med ens för mig hvad meningen var. I Kalifornien hade jag hört tillräckligt om kinesernas hemliga sällskap och om deras makt, för att begripa att stewarden var ställd inför rätta. De uppgöra alla sina inbördes mellanhafvanden på det sättet. Ingen kines går någonsin till domstol. Men själf brydde jag mig ingalunda om att ha en trasa i deras byke.

— »Gör hvad ni vill med kräket», sade jag därför — »mig angår det inte . . , jag skulle gifvit honom ett kok stryk, om han rört muggen».

— »Amerika-man ge stryk, Kina-man inte stryk», förklarade tolken. — »Stryk inte bra, lite ondt, sen

glömma. Mer bra annat, bättre komma ihåg. Ting. ling, han save, klok, gammal Kina-man mycke' save».

— Ting-ling upplät ännu en gång sin näbb, de öfriga nickade allvarsamt sitt bifall, och en af dem gick efter ett ämbare vatten, som han ställde framför stewarden. En annan räckte honom en af våra bleckmuggar.

— »Nu han dricka en kopp vatten för Amerikaman, en kopp för Ting-ling, mera kopp för mera Kina-man, fjorton kopp, fjorton Kina-man. Vatten varm», utlade tolken situationen.

— Delinkventen böjde sig ned, fyllde muggen och drack tappert ur den. Nästa mugg gick också ned med tämligen god fart, men den tredje tog lång tid. Den drack han i små klunkar och blef grönare för hvar klunk, tills han med ens ställde muggen på golfvet och i en blink försvann ut på däck.

— »Han, svin-Kina-man mycke' sjuk . . . vatten också saltig», förklarade tolken. Och ljuden, som hördes från däck lämnade inga tvifvel om att han talade sannt.

— Men icke desto mindre kom stewarden om ett par minuter tillbaka och tog upp bleckmuggen på nytt, utan att någon sade ett ord. Den gången kom han inte längre än till en och en half mugg, innan han måste söka ensamhet ute på däck. Och förrän han lyckats tömma femton muggar varmt saltvatten, måste han göra omkring ett dussin sådana promenader, så att jag började tycka rent synd om uslingen. Emellanåt slog det stopp redan efter en half mugg. Ingen sade någonting till honom, de bara

rökte och sågo på huru han arbetade och våndades, tills han var mögelgrön i ansiktet, där han stod framför sina domare, väntande på hvad vidare komma skulle. Ting-ling tog pipan ur munnen, sade några ord och pekade med pipskaftet mot dörren. Stewarden bugade ödmjukt och försvann.

— »Ting-ling, han säga nu kanske svin tvättad ut», öfversatte tolken med någonting liknande ett löje. Men de andras fysionomier liknade trämasker mera än någonsin, och då jag förstod att seancen var slut, drog jag mig också tillbaka upp på däcket.

— Men oaktadt de klarligen ansett att stewarden förtjänade näpst för sitt beteende mot mig, var det mig omöjligt att senare under resan locka fram någonting, vare sig af Ting-ling eller af tolken, om den makt, som tvingat brottslingen att taga emot straffet. Och han själf inlät sig inte alls på förklaringar, fast jag nog försökte få honom att språka.

— »Ting-ling, han mycke' farlig karl!» var allt jag kunde få ur honom, utom en oändlig räcka »no save.» Men efter allt jag hört i Frisco om huru kineserna där bruka döma, stympa och till och med afrätta hvarandra, utan att polisen någonsin lyckats få reda på minsta spår af deras hemliga föreningar, som ha oinskränkt makt öfver alla hårpiskbärare i Amerika, betviflar jag inte alls att gamla Ting-ling med sin dumma fysionomi och sina slipade ögon är mycke' farlig karl. Stewarden var så ytterst artig mot mig under resten af resan, att han dagen efter afstraffningen frågade om han skulle hämta mina måltider från salongen, och gång efter annan bjöd mig

på isbitar, som blefvo allt större ju längre söderut vi kommo . . . men så fick han också tre dollars för sitt välförhållande, när jag gick i land i Punt' Arenas. Det är ungefär allt jag har att berätta om min hitresa . . . och nu är det Löndvicks tur, ifall han kryat till sig.

— Åhja, det går nog. Det sista glaset af punschen körde kylan ur kroppen på mig. Men det behöfver ingen tro att jag har någe' vidare roligt och tala om. Den som har roligt bryr sig inte om att komma hit, sade Lundvik — det hörs allt på hvad dom andra haft att berätta. Men om herrarna ha lust att höra på, så nog kan jag språka om huru det ibland kan gå med en stackare, som inte haft vett nog att stanna hemma.

HVAD ALLT MAN KAN FÅ GÖRA FÖR ATT HÅLLA KROPP OCH SJÄL TILLHOPA

Bokkolportör i Chicago var det sista jag var, eller nästan det sista, förrän jag kom hit ned. Det hör inte hit huru det gick till att jag kom bort från Stockholm, men så mycke' kan jag säga, att om det varit officerare, som ställt till det kolifej vi råka' i omständigheter för, så hade det bli't ingenting. Jag strök i väg jag, och det till Amerika . . . det tror ju hvar slarfver att bara han slipper dit, så är allt bra.

— I New York gick det inte häller så värst illa. Visst var det emellanåt både si och så, men gå gjorde det, och hade jag stannat, skulle det väl gått bättre. Men jag tyckte, förstås, att man inte kunde nöja sig bara med att lefva, när man var i Amerika, och så reste jag till Chicago, där alla sa att svenskar hade det bättre.

— Tie daler hade jag, när jag kom dit, och de räckte närapå tre veckor . . . det är ju så välsignadt godt om krogar i Chicago, där man får en bit mat för ingenting, bara man tar en sup. Och blir man bara lite van, så kan man slänga i sig en hel hop, förrän någon säger stopp. Inte får man vara noga med tugga, det begrips, men det fins alltid sånt på frilunchborden. som slinker med ändå.

Och så räcker det längre att bli hungrig på nytt om man inte tuggar så jäkla kärt. Jag hade allt tid att lära alla chikaner af den sorten, ska jag säga, förrän jag gaf Chicago tusan!

Annat göra kunde jag inte få än kolportera böcker och tidningar, och det var magrare än Faraos sämsta nöt. Springa fick man från ena ändan af stan till den andra, för att tjäna några cent. Åthutad blef man som en hund, om man kom olägligt — och det gjorde man mest — och utskälld litet emellan. Inte får man vara tunn i skinnet, inte, om man ska lefva som kolportör, det är säkert. Det var dagar, då jag inte hade tie cent att gå in på en frilunch-krog, utan köpte bananer för fem — de fyller bäst, kan jag tala om — och drack vatten till. Men ibland hade jag inte fem cent engång och då brukade jag gå på visit till en svensk barnmorska jag kände, som alltid bjöd på eftermiddagskaffe. Gu vet om den vänliga själen visste hvad som fallerade, men nog tänkte jag det emellanåt, för hon bjöd alltid bra med dopp till kaffet. Och det vet ingen, som inte försökt, hur förbannade godt det gör i skrofvet att få sig en kopp hett kaffe med bröd till . . . hälst när man trampat ett par mil i snöslask för att få det!

— Det var det värsta att det var vinter, för det hade knäfveln och inte jag råd och elda. En plåtkamin hade jag nog i rummet, en sån en, som blir varm på tre minuter och kall på två, men bara rikt folk har råd att köpa ved i Chicago. Jag eldade med papper, tog alltid så många tidningsblad jag kunde få, när jag gjorde räkning på deras kontor-

Och när jag gick hem, tog jag vägen genom gränden bakom en stor butik, där dom var hyggliga och kasta ut gammalt omslagspapper och pappaskar. Det gaf alltid lite värme på morgonkulan, när en steg upp och inte hade varmare frukost än en banan, men nog var det kusligt att lefva på det viset.

— Till sist slog det alldeles stopp, förtjänsten räckte inte till bananer en gång. Just då det var som allra värst, gick jag en dag upp på ett doktorskontor, som annonserade i svenska tidningar. Jag tänkte sälja någon bok där, men det var inte lönt, förstås. Dom ville inga böcker ha, sa kontoristen. Men jag gaf inte tappt i första hugget, utan stod ännu där och pratade när doktorn själf kom in.

— »Äsch!» sa'n, »inte ska vi bry oss om det där skräpet, men vill ni ha någe bättre göra», sa'n, »så kunde vi kanske ställa om'et. Ni har väl inte förr stått modell?»

— »Neej, men det kan väl inte vara konstigt», sa jag, »för nog är jag så väl skapad som någon, det kan jag försäkra. Om herrn vill se, så . . .»

— »Åhja, det blir nog bra med den saken. Kom hit klockan elfva i morgon . . . ni får två dollars om dagen, ifall vi komma öfverens. Och här är en dollar i förskott, men ni måste taga ett bad, förrän ni kommer.»

— Jag kände mig så rik som aldrig det och gick till två bättre frilunch-krogar efter hvarandra . . . det var långt lidet på eftermiddagen och jag hade inte smakat ett gudslån sedan dagen förut. Och då var det bara kaffe med dopp. På den första krogen tog

jag en sup och åt tills de körde ut mig, på den andra drack jag ett glas öl och gjorde på samma sätt. Sen köpte jag tre äpplen för fem cent — hade gett mig fan att jag skulle känna mig mätt en gång igen — och bar hem så mycket pappskräp jag kunde hålla på armen, och för fem cent tobak. Och herrarna må tro det eller inte, så kände jag mig så innerligt belåten som ett välfödt svin, när plåtugnen blef het och den söta röken kittlade mig i näsan. Jag var väl litet full, kan jag tänka, hade ju hällt en whisky i min toma mage och ett glas öl ofvanpå, men det gör detsamma. Det är inte många gånger i lifvet jag känt huru det är att vara riktigt nöjd och lycklig. Den kvällen gjorde jag det. Inte är folk stort bättre än kräk i alla fall, men tacka tusan för det. Det är godt och säga för den, som aldrig behöft frysa och slita en hund, och svälta tills en inte vet om det är själen eller tarmarna, som skriker!

— Nästa morgon tog jag ett bad . . . det var inte ur vägen, men nog sved det att betala fyrti cent för bara vatten och tvål! Så drack jag kaffe med bröd och gick till doktorn.

— Han förde mig till en fotograf, och hvad tror ni de gjorde där? Jo, jag fick lägga af mina kläder och ta på mig simbyxor i stället, och så målade de mig lite hvarstans, tills jag såg ut som smittkoppor och skabb och spetälska och fem sex andra sorters fanstyg på en gång, och så fotograferade de mig. Sen fick jag tvätta bort målningen och så fotograferade de mig en gång till. Då hade det lidit fram på eftermiddagen . . . jag tror visst de höllo på en timme

och måla och nästan lika länge tog det att bli ren. Jag fick mina två dollars och besked att komma igen dagen efter.

— Det var en konstig kropp, den doktorn! Andra dagen satte han ett skägg på mig och smetade gipssmörja på mina armbågar och knän och fotleder och målade dem, när gipsen torkat.

— »Fint fall af ledgångsreumatism, det här!» sa'n, när jag var färdig att knäppas af. Så fick jag skrapa och tvätta bort alltihop utom skägget, och fotograferades igen en gång.

— Tredje dagen rakade han bort mina mustascher — gaf mig en dollar extra för det — och lindade vadd om mina ben och smetade gips på, tills de voro två gånger tjockare än förut, och målade igen. »Skaka ett tag på hufvudet, så ansiktet inte blir alltför tydligt», sa'n när porträttet togs.

— Sex dagar räckte spektaklet, och hvar dag lagades jag om på någon ny fason. Att det var fråga om någe förbannadt skoj, begrep jag nog, men det rörde mig inte . . . så länge han ville betala två dollars om dagen, fick'en gärna måla och bildhugga och stoppa upp mig bäst han gitte. Sjätte aftonen bad han mig nästa morgon komma upp på kontoret.

— Där hade han ett intyg han bad mig skrifva under, att jag i tre år lidit af utslag och sökt bot hos en hop doktorer och rest till alla möjliga bad, men inte bli't frisk, förrän jag fick hans salfva, som hjälpte mot hudåkommor och mot reumatismen och elefantsjukan och gikten och fan och hans mormor. Porträtterna från första dagen hade han klistrat ofvan-

för intyget och där stod att så hade jag sett ut före och efter det jag begagnat salfvan.

— »Jaså, är det det, som är meningen?» sa' jag. »Skrifva kan jag väl, men nog får herrn vara snäll och ro fram med lite mera, förrän jag skrifver under dom här lögnerna», sa' jag.

— »Åh, vet hut!» sa' han. »Det fins väl andra, som skrifver... inte ämnar jag ändå låta er teckna under för de andra porträtten. En dollar får ni, mera betalar jag aldrig för intyg.»

— »Tackar som bjuder, sa' jag — men då skrifver jag hällre till Svenska Amerikanaren. Den betalar nog mer för ett bref om det här jobbet... och sen är det allt bäst herrn smörjer hjul med sin salfva».

— Det tog honom. Han sa' att vi väl inte behöfde ställa till bråk för en småsak, och så bjöd han mig en jäkla god cigarr och fråga hvad jag tyckte min underskrift var värd.

— »Här är inte fråga om någe skinneri», sa jag, — men jag vill bort från Chicago. Ge mig en biljett till New York så kallar vi det kvitt.»

— »Med nöje», sa han — »här är femton dollars för jämn räkning.»

— Jag skref under och for tillbaka till New York, men där var det inte bättre. Det började just lida mot våren, då folk kommer öfver med hvar båt, så att de nästan slåss om arbete. Det var då jag tog värfning hit ned.

Paymastern fyllde på Lundviks glas, men förmannen skakade på hufvudet.

— Det är så fördärfvade hett här inne, sade han — jag känner mig lite konstig i skallen . . . det är nog bäst jag inte dricker mera i kväll.

— Halloh! det hänger aldrig rätt ihop! sade onkel Jake. — Ni frös nyss och har för varmt nu . . . en sats kinin är bättre för er än punsch!

— Ja visst! fnyste Lundvik — kinin! inte tror väl någon jag är sjuk!

Don Valerio gick fram till honom, stack sin hand under hans ylleskjorta och såg honom noga in i ögonen.

— Calientura! sade han — till hospitalet med er, hombre! Ni kommer inte lätt ifrån det här. Madre de Dios! vände han sig mot oss öfriga, då Lundvik sökte slå bort det. — Karlen har rasande feber och måste skötas ordentligt.

Vi ingrepo alla, svepte Lundvik i en regnponcho, förde honom ned till sjukhuset och lämnade honom först sedan vi sett honom taga en så stor dos kinin sjukvårdaren vågade gifva. Doktorn kom icke oftare än en gång i månaden nedåt linjen, men sådan han var, kunde det också vara likgiltigt. Man dog lika bra utan, brukade El-Diablo-kaptenen säga.

Ännu regnade det, men saktare, droppade, droppade från buskar, blad och grenar. Molnen voro så mycket tunnare, att svagt ljus af fullmånen trängde igenom, visade hvar vägen gick fram, gjorde skogen till en enda, svart vägg, där camp-rödjan upphörde, och drog upp ytterlinjerna af bärgen bortom dalen, så att vi kunde urskilja dem, en mörkare massa mot molnen, som bildade bakgrund.

Nedanför mullrade Reventazon lika starkt som förut och från skogen, ofvanför, nedanom, på sidorna, hördes ljud af vatten, som rann och föll och rusade nedåt branterna.

— Inom trettiosex timmar är det värsta öfver, sade paymastern, då vi trädde in i kommissariatbutiken — värre regn har jag inte sett på de fyra år jag varit i landet.

— Fyra år? upprepade majoren — då kom ni hit förrän järnvägsarbetet började?

— I det närmaste ett år förut. Jag var med, när linjen stakades. Och det var en hel del styfvare arbete än vi haft sedan dess: veckotal i skogen utan något slags tak öfver hufvudet — ja, det kunde naturligtvis inte göras annat än under den torra årstiden, men den är våt nog som herrarna veta — ingenting annat än negrer i arbete och knappast någon annan föda än hvad vi själfva kunde skjuta . . . mest peccaris. Och huru delikata de äro, veta herrarna också.

— Vänta en smula! inföll majoren. — Kunde ni inte lika gärna tala om tiden förrän ni kom hit? . . bara för att hålla oss på öfverenskommet område.

— Gärna för mig, fast det sannerligen är en rätt tarflig historia, småskrattade paymastern.

UNDER DEN GODA TIDEN I PANAMA

Jag hade låtit hyra mig att sköta en muddermaskin, som fransoserna låtit bygga i staterna för sin kanal, och kom ned med den till Aspinwall — som de kalla Colon — förrän bolaget ännu gjort slut på sina pengar. Sådant lefverne har jag aldrig sett, hvarken förut eller efteråt! Inte ens niggrerna drucko stort annat än champanj . . . det var visst champanj därefter, men den kostade duktigt i alla fall.

— Hvar liten fransk tjänsteman lefde som en miljonär, och bolaget hade byggt upp en hel stad för dem, den snyggaste jag sett, med palmalléer längs alla gator, prydliga hus med breda verandor och allt annat någon kunde önska. På bättre hotell betalade man åtta dollars om dagen för rum och mat; vin till maten och andra våtvaror stego till minst lika mycket, och en skäligen god plats på varietéerna tog en femdollarbit . . . annat än guld såg man knappast. Hvartenda franskt eller spanskt kvinfolk af det lättare slaget höll sig med häst och minst en negergroom. De högre tjänstemännen hade hämtat sina mätresser från Paris och litet emellan, när deras damer haft fukter för sig, stodo de och petade i hvarandra med

sina värjor tätt utanför stan. Det var Herrans glada dagar där lefdes, men kanalen och arbetet gåfvo de fan.

— Jag hade gjort ett dumt kontrakt: visst för resan och visst per dag muddermaskinen arbetade. Uppställningen skulle jag se efter för fem hundra dollars, och liggedagar hade jag inte tänkt på, utan tog för gifvet att de hade brådt med den dyra maskinen.

— Mina fem hundra hade gått och mera till, förrän jag kom i gång, och då var jag i gräl med hvarenda käft jag haft att göra med. Ingen kunde begripa hvarför jag var så otålig att komma i arbete ... de hade ju årslön! Men till sist fick jag ändå maskinen uppställd och i gång några mil från staden.

— Ingen hade gjort några anstalter för mitt folk, jag måste själf bygga upp en camp, som steg till två hundra dollars. Senare fick jag veta att de satt en nolla till i mitt kvitto, men det rörde inte mig — hade jag inte grälat med dem, skulle jag fått sätta dit den själf och kunnat förtjäna en smula på den aritmetiken!

— Min maskin arbetade präktigt och likviderna kommo på dagen, där var ingen brist på pengar då ännu. Jag bodde också själf i camp'en, men red in till staden hvar lördag afton. De andra tjänstemännen skrattade åt den idén. De kommo ut till sina arbetsplatser långt fram på förmiddagarna och voro tillbaka i staden igen i god tid förrän solen gick ned. Men så hade de inte häller betaldt per dag.

— På två månader hade vi ingen inspektion,

där jag arbetade. Men en lördag morgon kom en ung man, som jag grälat med förut, ridande i förtviflad hast till min camp och bad mig ställa allting i ordning för inspektion. Distriktchefen skulle komma ut samma dag.

— »Hvad skall jag ställa i ordning? Han kan väl se huru mycket arbete vi gjort . . . det kan inte bli mera i ordning än det är.»

— »Åh, ni måste låta göra rent här . . . skaffa undan den värsta smörjan från kanalbanken, så att de kunna gå i land. Han har ett fruntimmer med sig och hon kan inte klifva omkring i sådan smuts.»

— »Så kan hon hållas härifrån! Ett muddervärk i gång kan inte se ut som ett fruntimmerskabinett.»

— »Låt åtminstone göra rent där på högra sidan», sade han, »de komma i båt och kunna inte ens stiga ombord i sådant svineri».

— Jag blef arg och bad honom låta bli att blanda sig i saker han inte begrep. Men när jag såg deras båt på afstånd, lät jag i alla fall en karl skofla undan den värsta gyttjan och stoppade maskinen. Först visste jag inte hvilken som var min förman. Där funnos tre fina parlez-vouser i båten, utom kvinfolket, och hon såg fan så pigg ut. Champanj hade de med sig, på is förstås — den är inte häller billig där nere — och druckit hade de betydligt, det kunde man se.

— En herre i hvit flanell, ljusblå sidenskjorta och vaxade mustascher, steg först ombord, med så myndig min, att jag begrep att det var chefen. Han bad fruntimret stanna i båten — det var för smutsigt

på däcket, sade han — och lofvade vara tillbaka om några minuter. Men hon skrattade, lyfte på kjolarna ett duktigt tag och klef ombord. Det var första gången jag såg ljusröda silkesstrumpor på ett muddervärk . . . och blir väl den sista!

Paymastern sköljde ned det rosenröda minnet med en klunk, och fortsatte:

— De andra stego också ombord, chefen nosade omkring en smula och gjorde en del frågor, som visade att han inte rätt hade reda på skilnaden mellan mekanismen i ett muddervärk och i ett piano. Flickan skrattade och galnades hela tiden, kallade honom öknamn och narrade oss andra att skratta med, mig också, och det retade karlen, det syntes tydligt.

— När han sett tillräckligt, sade han att arbetet nog gått bra, men att vi borde sköta bättre om värket. Det borde hållas i snyggare skick, sade han, för att inte förstöras i förtid.

— Jag bad honom stiga in i maskinrummet och se efter om det fanns något att anmärka mot skötseln. Det som syntes på däck måste vara smutsigt, när vi arbetade — det var inte chokoladkonfekt vi gräfde ut, utan gyttja.

— Han undanbad sig näsvisa svar, då han gjorde anmärkningar på tjänstens vägnar, sade han, och såg ut som om han kunnat svälja en hel sparf. Och de andra, som kallades sekreterare, vredo också på sina morrhår och bligade argsint . . . alla tre tillsammans kunde inte säga stort mer än en riktig karl.

— »Vid nästa inspektion hoppas jag finna allt i bättre skick!» slutade chefen.

— »Bry er inte om hvad han pratar», sade flickan till mig, »han begriper ingenting af allt det här!»

— »Det här blir för starkt!» fräste han — »din oförskämdhet börjar gå öfver alla gränser. När jag talar på mitt ämbetes vägnar, borde du veta att tiga . . . du kan minst säga hvad jag begriper eller inte!»

— »Jag?» — hon skrattade som en tok åt hans förargelse — »jag skulle inte veta huru litet du begriper?»

— Med det doppade hon sin hvita skospets i den bruna gyttjan, lyfte kjolarna vådligt högt och satte i detsamma skon mot hans näsa.

— »Jag slår vad att du inte ens kan säga om den här cacao'n skall stafvas med o eller utan», sade hon, när han fnyste och spottade. Mina niggrer tjöto af skratt.

— Han blef nästan grön i synen af ilska och höjde handen för att slå till henne, men jag tog honom i armen. — »Det är ju en kvinna», sade jag.

— Det vände ilskan mot mig. Jag förstod inte hälften af det han sade, men vackra saker var det inte. Flickan kom emellan, hviskade en hop i hans öra och drog honom med sig ned i båten. Så foro de, utan ett ord till adjö; men hon räckte ut tungan bakom hans rygg och skrattade.

— Jag funderade en stund på hvad den inspektionen kunde komma att betyda för mig, men så gaf jag tusan i funderingarna, red in till Aspinwall och gick på varietén.

— I en loge såg jag hela inspektionssällskapet.

De voro ännu mera lifvade, än då de kommo ut till mitt arbetsställe. Jag låtsade inte om dem, men litet senare mötte jag chefens flicka och de två sekreterarne på promenadgalleriet. Hon stannade och räckte handen åt mig och började prata, fast de andra gingo vidare som om de aldrig förut sett mig. Jag var, förstås, en smula hyggligare klädd än i arbetet, men inte i frack som de flesta af fransmännen.

— Efter en stund kommo de tillbaka och sade henne på franska att hon skulle följa med dem. »Monsieur« skulle säkert inte tycka om att hon sällskapade med hvem som hälst. Jag förstod nog vinken, men pratade vidare. Då trängde sig den ena glopen emellan oss, så att hans rygg nästan rörde vid mig, hvarför jag tog honom med ena handen i kragen, med den andra i byxbaken, och lyfte honom åt sidan. Han vände sig om, kallade mig »amerikansk lurk» och slog mig med sina handskar i ansiktet. Och i detsamma hade jag en fyra, fem stycken andra så tätt omkring mig, att jag inte kunde röra en fena.

— Jag skakade bort dem, för att betala honom med ränta, men flickan bad mig inte slå. — »Han ger satisfaktion, han ger satisfaktion, vänta . . . på hvilket hotell bor ni?»

— Jag tyckte visst det skulle varit enklare att klå honom på fläcken och sedan låta saken vara, men hvart folk har ju sina seder, så jag sade henne hvar jag tagit in, och då bad hon mig gå. — »Jag skickar någon till er», lofvade hon.

— Jag gick till hotellet och hade inte varit länge

där, förrän jag fick ett bref från distriktchefen, som helt enkelt gaf mig afsked . . . utan att tala om den paragraf i kontraktet, som sade att jag skulle få ettusen dollars om det bröts i förtid. Medan jag ännu höll på att svära öfver det, kom en herre in och sade att madame Hortangse Ta-ra-ra-boom-de-ay — det var åtminstone hvad hennes namn mest liknade — bedt honom komma och bli min sekundant. Hade jag någon vän i staden, som kunde bli den andra?

— Jag kom inte i hastigheten ihåg någon annan än Jack Loofs, som jag sett nere i bar-rummet, när jag kom tillbaka till hotellet, och skickade efter honom. Han var ännu behjälpligt nykter och lifvad som tusan att vara med om skämtet.

— »Er heder är i goda händer», sade fransmannen, då de gingo. — »Visste inte det var fråga om min heder», sade jag, »men gäller det litet skjutning, så säger jag inte nej.» — I själfva värket var jag ursinnig öfver afskedet, för jag hade just tänkt taga en del muddring på entreprenad och det skulle afkastat en liten förmögenhet, med de pris som då betalades.

— Fram på natten kommo de tillbaka och fransmannen såg lång ut i synen, men Jack var nyter.

— »De förbannade parlez-vouserna ville slåss med värjor», sade han, men jag visste att du inte brydde dig om deras tandpetare. Revolver eller knif, sade jag. De skreko att det var mord jag ville ställa till. Kalla det hvad ni vill, sade jag, men annat blir det inte, ifall den här herrn inte vill taga ett vanligt

kok stryk. Det hade han ingen lust till och så blef det till sist revolver, men på trettio meter.

— Jack hade nog sagt dem att det var dumt, då fransosen säkert inte kunde skjuta på det hållet, men de hade hållit på sitt, och mig kvittade det lika. Jag kunde nog i nödfall märka honom på längre håll. Efter signalen skulle vi skjuta som vi ville, tre skott hvar och så skulle det vara slut.

— Vi träffades tidigt på morgonen i trägården till Lesseps' villa, som då stod tom, och parlez-vouserna hade ett förtvifladt bestyr med huru vi skulle stå, för solen, som nyss gått upp. — »Det gör detsamma», sade jag, då min fransman inte kunde komma öfverens med dem — »I Texas har man inte tid att titta efter solen, när det är fråga om skjuta.» Vi ställdes upp, de gingo ett bra stycke åt sidan, en af dem höll sin näsduk i handen, räknade »ett, två, tre!» viftade med den och så började vi.

— Fransosen stod vid en palm och jag lät honom skjuta först. Så satte jag en kula i trästammen, nära hans öra. Han brände på en gång till, i sådan hast, att jag inte ens hörde hvinet af kulan. Jag sköt en kula till i palmen och ropade att han skulle passa på nästa gång. Han tog stöd mot stammen. »Här, du son af hynda!» skrek han — så mycket engelska kunde han — och den gången träffade han mig i vänstra armen. Jag såg inte stort annat af honom än hufvudet, ville gifva honom en minnesbeta i örat och brände till, men han stöp, död på fläcken.

— Hade jag inte blifvit en smula het öfver hans

sätt att skjuta och öfver det grofva skymfordet, skulle jag väl inte siktat så kärt. Min fransos och Jack förde mig tillbaka till hotellet och Jack lappade min arm . . . vi hade inte tagit någon doktor med oss, men det var också bara köttsår. Fransosen var skrämd och sade att jag skulle bli häktad. Tog man lifvet af någon i duell, så blef det spektakel, annars gjorde det ingenting. Jack kände en advokat, som han brukade supa med, och gick efter honom. Han sade detsamma som fransosen, och rådde mig att strax gå ombord på en amerikansk bananaångare, som låg i hamnen. »Då ni är främling, döma de er säkert till fängelse, och där dör ni som en hund bland negrer och kineser», sade han till sist.

— Det afgjorde saken . . . i fängelse med niggrer och kineser! nej tack! Jag kastade mina få saker i nattsäcken, fransosen skaffade en vagn — han var en hygglig karl i alla fall — och så följde de mig alla tre ned till hamnen och ut till båten, som redan hade ångan uppe. Där togo vi en cocktail och efter den foro de i land.

— »Hälsa madam Hortangse!» sade jag — »det kostar mig visst ettusen att ha sett henne sparka, men det är inte för dyrt för hvad det var!»

— Bananaångaren hämtade mig hit.

BEGRAFNING I CAMP'EN

Skålandet med paymastern kräfde det sista af vår punsch, därefter uppsökte vi våra så kallade hviloläger. Men först gingo majoren och jag ännu en gång öfver till hospitalet, och funno att Lundviks feber gifvit vika för en ny frossattack. Han skalf så, att bädden skakade, tänderna skallrade så hårdt, att vi blott med möda kande uppfatta hans anhållan om litet whisky, för att fördrifva kylan — änskönt luften var så kväfvande varm och tung, att icke minsta dimma steg från allt det våta.

— Det här slutas aldrig väl! sade majoren på återvägen.

Med ens fnyste, grymtade, gallskreko peccarisvinen i skogen ofvanför camp'en. Ett läte, börjande med något liknande en hostning och utmynnande i ett djupt bastjut, hördes genom deras gny . . . så drog sig oljudet uppåt bärgen. Våra hästar kommo, hela flocken, i vild galopp uppåt sluttningen mot kommissariatet, där det brann ljus. De såväl som vi förstodo att en jaguar smugit på sitt kvällsmål så nära camprödjan, att den kunnat välja annat byte om skogssvinen vetat fria sig.

— Jag är rädd för Lundvik, upprepade majoren, då vi skildes vid dörren.

Det hade han skäl till. Dagsljuset hade jämt börjat tränga genom regnmolnen nästa morgon, då vi väcktes af bud från hospitalet, att Lundvik just dött. Febern hade än en gång kommit tillbaka och drifvit honom till sådant yrande ursinne, att de tvungits binda honom vid sängen. I den första gryningen hade han dragit sin sista suck. Det är icke långa omständigheter där nere, när febern är af rätt slag, den må sedan kallas »gula febern», »El vomito negro», »Chagres-feber», såsom i Panama, »Limon-feber», som i Costa Rica.

Icke är där häller i sådant klimat långa omgångar med begrafning. Vi hade knappast hunnit sluta vår frukost, förrän ordningsman Taivalmaa steg in och sade ifrån att grafven var färdig.

Vi gingo ned på hospitalet och buro honom upp på kullen, där många grafvar förut gräfts och fyllts. En sliten hospitalfilt täckte honom, annan svepning fanns icke, icke häller tid att slå ihop en kista. Lika litet kunde vi hålla dem på lager, det skulle varit för kusligt.

Regna gjorde det än, men hvarenda man i lägret var ute och hvartenda ansikte uttryckte allvar. »I dag mig, i morgon dig», är alltid dödens tysta hot. Nere i den ångande urskogen, där hvart andedrag mänges med feberdunster, värkar hotet mera omedelbart — »i morgon dig», gäller icke blott nästan, grannen. Det gäller dig, dig och dig. Enhvar tar det åt sig.

Molnen hade kommit i rörelse, bildade icke längre

ett enda lager, men drefvo ostvart hän, staplade upp sig på hvarann, hvirflade om, spriddes, sletos sönder och visade blått för en och annan minut. Rundtom stod urskogen i grönskande prakt, med glänsande våta löf, de gamla mörkare gröna, läderstyfva och skinande blanka, de yngsta, som lefvat få timmar, i skäraste vårgrönt, dungarna af ricinus där och hvar på rödjan med löfvärk som skuret i brons. Högt ofvanför svepte gamarna på utspända, orörliga vingar i vida kretsar. De visste alltid när något var på färde.

Kring grafven stod manskapet, alla hade kommit, ingen uteblifvit. Alla kände de den döde, många hade arbetat med honom, andra under honom, ingen hade han förnärmat i ord eller gärning. De hade hämtat ett par sega lianer, som vi lindade kring filten, så sänkte vi honom ned. Några af männen hade slagit ihop ett kors.

Majoren rätade på sig.

— Fahre wohl, John Lundvik, sade han — och tack för två år i sämja. Det är mer än jag kunde säga till de flesta jag mött i världen.

Männen lyfte på hattar och mössor, italienarne korsade sig, spadarna kommo i gång, inom tio minuter var grafven fylld och korset uppställdt. En kines, som varit kock i S:to Toribio, kom fram med en brinnande joss-sticka och stack den i mullen. Ingen skrattade. Vi satte oss alla i rörelse, men hade icke gått tjugu steg, då en gam, den djärfvaste af följet, tungt slog ned på korset.

— Satan! hväste paymastern, gjorde ett flygande flinkt grepp efter sin revolver och klippte af det vi-

driga, fjäderlösa hufvudet. Sullivan gick tillbaka och kastade fågeln undan från grafven, för att de andra icke skulle slåss om bytet just där.

I kommissariatbutiken yttrades ingenting förrän glasen voro fyllda. Då höjde paymastern sitt.

— Gentlemen! jag ber er dricka till minnet af den kamrat vi nyss bäddat ner. Han var mer än kamrat . . . i många punkter en bror, främst kanske för det han också hörde till dem, som icke lyckats. Men det betyder inte mycket. Vi veta ju alla att framgång alltid prisas, utan fråga om hvad den beror på. Den som misslyckas har allra högst öfverseende att vänta, erkännande skänker ingen hans arbete. Men framgången är icke den rätta måttstocken, säger jag. Den karl som misslyckas, håller jag i större ära, om han försöker på nytt och på nytt igen, och sju och sjuttio gånger på nytt, tills han stupar. Det är det största, som kan sägas om en man, att han segt gjort sitt bästa allt intill sista andedraget. Därför gentlemen, en skål för alla dem, som icke lyckats i världen, och för deras broder, som nyss gått till ro. Botten upp!

Högtidsdräkterna utgjordes af illa åtgångna byxor och valkade ylleskjortor, skäggen och luggarna voro som urskogens snår, pokalerna mest bucklade bleckmått — men paymasterns ord åhördes med större andakt än mången gång »Integer vitae, scelerisque purus». Och skålen dracks med mera uppriktig känsla för den bortgångna äfventyraren i hans trådslitna filt, än hvad där ofta rör sig inom frackar och styfstärkta skjortbröst, då minnesbägarne tömmas för en af denna världens främsta.

— Och nu, mina herrar, ett glas till, men för dem, som lefva! föreslog kommissariatföreståndaren. — Vi måste bestämma plikt för den, som säger ett ytterligare ord om död och begrafning. När man har bara ett så otäckt kort steg till gränsen af evigheten, som i den här ljufliga delen af världen, är det bäst att åtminstone inte tala om den . . . tankar tjänar det tyvärr till ingenting att förbjuda!

Däri hade han rätt. Tankarna fogade sig icke efter förbudet, det skönjdes. Ingen kom fram med minsta ord om historieberättande, annat samtal kom lika litet i gång, endast rökandet bedrefs med ifver. Så god åtgång på tobak hade butiken icke haft på länge. Till sist föreslog någon att vi skulle skjuta till måls, en dollars insats. Vi ritade en ring på en bräda, som ställdes upprätt i jorden trettio alnar från kommissariatdörren. Sullivan var markör och höll sig i köket. Endast skotten inom ringen räknades, de som hade lika många träffar sköto om, tills en blef kvar. Men om paymastern sköt ett af sex skott utom ringen, förlorade han sina fem träffar, det var hans handicap. Vi visste af gammalt huru han sköt, men ändå vann han våra pengar, satt där och handterade revolvern som om han kastat kulorna ur den, och hvar kula inom ringen. Det var icke för intet han vuxit upp på en ranch i Texas.

Vi höllo ännu på att förlora pengar, då någon hallåade bakom hörnet af kommissariatet och lofvade skjuta i sin tur, om vi icke hörde upp. Och så red där upp till dörren en figur så öfvertäckt med lera,

att vi nästan blott på rösten kände igen kapten John från Sant Iago.

Han var också nordbo, finne, bar ett namn långt ifrån okändt i hemlandet, men kallades där borta aldrig annat än kapten John. Sant Iago var den värsta camp på linjen, en förvisningsort, där sällan andra arbetade än sådana ingen annan ville behålla. När någon vardt så ohandterlig, att hans kapten icke kunde få bukt på honom, skrefs en varning i hans betyg, och sedan var hans enda val Sant Iago, eller svält.

Därför var det ingen barnlek att vara camp-chef där, ingen höll ut länge, förrän kapten John tog platsen, efter befäl i flere andra läger, där han vantrifts. Det var för stillsamt lif för en, som i åratal drifvit omkring i Förenta Staternas gränsmarker, lämnat ett öga i ett Colorado guldgräfvarläger, och bar ett märke, plöjdt af en revolverkula längs pannan upp i håret, som minne af ett parti poker i Arizona.

»Jag råkade lyckligtvis luta hufvudet bakåt», sade kapten John, då vi en gång frågade huru det händt att kulan råkat gå endast längs pannbenet, icke rätt igenom.

Nu var hans camp öfversvämmad, så att folket icke kunde bo kvar där, än mindre arbeta under åtminstone en vecka. Därför hade kapten John begifvit sig uppåt högbärgen, för att den vägen komma upp till andra människor. Han hade varit tre dagar på väg, sofvit en natt hos orkidésamlaren Kupferschmidt uppe på högsta sluttningen af Turrialba, den nästa i en infödingsby ett par tusen fot ofvanom oss. Därifrån hade han begifvit sig ut i dagbräckningen och

hade med sin häst rullat utför en brant, där vattnet fört bort grässvålen med matjorden och lämnat endast den hala bottenleran kvar. Rullningen hade afbrutits af en trästam längre ned, och då ingendera brutit någon lem hade de fortsatt resan. Tillbaka ämnade han sig icke, förrän den vanliga vägen blifvit farbar, sade kapten John.

— Att inte den mannen redan brutit nacken är ett världens under, utlät sig Taivalmaa, medan han hällde några ämbar vatten öfver den afklädde Sant Iago-kaptenen. Men på samma gång smålog han fryntligt, ty kapten John var en stor favorit utmed hela linjen.

Nu måste han krypa i kommissariatets säng, medan hans kläder torkade. I allmänhet bestodo våra sängar af fyra stolpar, inslagna i jorden, och på dem en ram af fyra stänger, hvarpå gamla kaffesäckar spikats till botten. Men kommissariatsängen var flyttbar och ställdes så, att kapten John var midt ibland oss.

Ihärdigt frågande bragte i dagen enskildheterna af hans äfventyrliga ridt, någon sammanhängande berättelse var det aldrig möjligt att prässa ur kapten John. Talare var han icke.

— Huru mår Justo Dominguez? frågade paymastern till sist.

— Vet inte . . . har inte sett till honom på en tid, grinade kapten John menande.

— Hvem är Justo Dominguez? Hvad är det med honom? — Vi vädrade en historia.

— Åh, bara en af Johns nyare vänner . . . näst guvernören i Cartago, som är den allra nyaste.

Vi ansatte paymastern med frågor, tills han började berätta.

ETT STYCKE URSKOGSRÄTTVISA

Herrarna veta troligtvis att John gjorde ett slags kontrakt med sina banditer, när han först kom till Sant Iago. De skulle aldrig få höra ett ondt ord om supande, så länge de läto bli att supa i camp'en, och själf förband han sig att rida in till Paraïso, när längtan efter starkt blef honom för stor. Hemma skulle han aldrig hålla någonting i den vägen . . . och herrarna kunna själfva se huru mager hans häst är! Den vittnar ovedersägligt om att John troget hållit kontraktet och inte sparat på Paraïso-färder.

— Inga lögnaktiga insinuationer, om jag får be! inföll kapten John från sängen. — Kampen lider af nervös atrofi i underlifvet, som gör att den inte kan hålla foder i sig tillräckligt länge för att ha nytta af det, och kan därför inte bli fet. Det är hvad don Moïses säger, tillade kapten John grinande.

Don Moïses Castro var så kallad järnvägsläkare, men hade veterligt aldrig förut rådfrågats för fyrbenta patienter, hvarför kapten Johns infall väckte mycken munterhet och många frågor om konsultationen.

— Han ville låna två pesos, och dem gaf jag bara på vilkor att han undersökte min häst. Och

nästa gång han kom till Sant Iago, kom Tim Kelly släpande med en skabbig hundracka han fångat i byn, och bad don Moïses skrifva medicin för den. Tim trodde själf att kräket hade vårtor på lefvern, så att det inte kunde smälta maten, sade han, och därför fått utslag. Sen dess rider den fördömda kvacksalfvaren alltid omkring min camp, öfver bärgen.

Vi skrattade godt, skålade med John och bådo paymastern gå på.

— Ingen hade förut tänkt på att binda Sant Iago besättningen med något aftal, gentog han, men det gick bra en tid — ja, det vill säga bra i camp'en. Men i byn lefdes i stället röfvarlif dygnet om efter hvar likvid. Och i Sant Iago sker likviden, som bekant, per vecka.

— John påstår det var af pur gemenhet, men jag tror det var för att skaffa sig fred i hemknutarna, som en af krögarne i byn — just Justo Dominguez — började bära contrabando till camp'en och sälja den i skogsdungen ofvanför. John erinrade banditerna om öfverenskommelsen, men de svarade att de aldrig hämtade en droppe till camp'en, utan drucko alltsamman i skogen. Fulla voro de emellertid hemma, nästan hvar natt, och slåss gjorde de så, att John tre, fyra gånger i veckan måste skicka efter doktorn från Cartago, för att tråckla ihop skinnet på sina gossar, och reparera dem i andra stycken.

— John skickade mer än ett bud till Dominguez och red själf en gång upp till byn, för att säga honom att någonting obehagligt helt säkert skulle hända, ifall han inte slutade med skogskrögeriet. Men in-

genting hjälpte, och då beslöt John taga rättvisan i egna händer.

— En vacker eftermiddag red han bort, åt Paraïso till. Banditerna kunde se hvartåt han styrde kosan och en af dem höll som vanligt utkik, för att signalera, när han syntes komma tillbaka. Men de kunde inte se att han på halfva sträckan tog af uppåt bärgen och gjorde en lof genom skogarna till Juan-Vinas-vägen, så att han kom upp på åsen bakom Sant Iago från baksidan.

— Där uppe finns ingen skog, man kan se öfver dungen i dälden nedanför ända till camp'en. Och Johns förman hade lofvat tända lampan i hans rum, i händelse besättningen lämnat arbetet och begifvit sig till skogsdungen. Lampan var tänd och John red ned i dälden, in i dungen, där Dominguez brukade drifva sin rörelse.

— Den gången kom John öfver honom på bar gärning. Dominguez såg att hans vanliga reträtt var afskuren, lämnade sina krus och gaf sig i väg mot byn öfver den öppna betesmarken. Johns gossar räddade krusen, medan John själf red efter krögaren och fångade honom med lasson, förrän han hunnit halfvägs till byn. Så lät han honom trafva bakom sin häst till camp'en och satte honom i stocken ända till följande afton. Då förmanade John honom i uppbyggliga ord, hvarpå han släpptes lös och fick förfoga sig hem, så godt han det kunde på sina jämmerligt styfva ben.

— Det var tisdag afton Dominguez slapp ur stocken och under resten af veckan lät han inte höra

af sig. Lördagen därpå hämtade jag likviden till Sant Iago och blef kvar där, medan John och Valerio redo in till Paraïso för att hälsa på Antonio Morales — ni vet, han, som brukar smuggla in cigarrer från Jamaica. Han hade nyss kommit hem.

— Ja, där äro ett par bundtar i mina sadelpåsar, inföll kapten John — håll till godo, ifall de inte gått i kras.

Den ena bundten befanns alltför illa medfaren, att begagnas annat än i pipa, den andra däremot fullt rökbar. Där stego ljufligt doftande hvirflar mot taket under det paymastern fortsatte:

— De vände om hemåt först i mörkret, och medan de redo längs kärret i dalen nedanför Sant Iago-byn — vid Paraïso-ändan, där det är smalast — smällde med ens ett skott och kulan gick genom brättet af Johns tjugu-pesos Panama-hatt. Han sporrade sin häst in i snåret, kom på något underligt sätt genom eller öfver sumpmarken, och såg en karl, som just kastade sig upp på sin häst. John red i kull dem båda två, hoppade af och höll revolvern mot hufvudet på karlen, som var ingen annan än don Justo.

— Valerio, som ridit omkring kärret, kom till och hjälpte att binda honom på hans egen häst, och på det sättet kommo de intågande till camp'en . . . men till och med de galningarna voro så pass försiktiga, att de inte redo genom byn, utan omkring den. Justo sattes till en början i stocken och John skickade bud till byn efter så många af banditerna, som voro tillräckligt nyktra att komma. Han skulle hålla rättegång, sade han.

— »Skicka honom till häktet i Cartago och åklaga honom», rådde jag.

— »Ger fan i deras domstolar», sade John. — »Jag har rätt att döma honom här och det ämnar jag göra».

— Ja, kanske borde jag tillägga att vännen John kunnat vara en smula nyktrare än han var . . . ni vet huru lätt det är att resonnera med honom, när han träffat Antonio, som inte hämtar bara cigarrer från Jamaica.

— Kan ni inte göra det litet kortare? frågade kapten John från sängen. — Ert berättande går ju långsammare än Herrans vrede!

Paymastern lät icke störa sig.

— Sedan ett par dussin af Johns älskliga underlydande samlats, tog han till ordet, beskref hvad som händt och sade att han inte velat döma Dominguez ensam, utan önskade höra hvad hans folk hade att säga. Om deras domstol också inte var alldeles regelrätt, ville han i alla fall att allt skulle ske med ordning.

— Det lät riktigt vackert . . . om man bara inte sett bisittarne! Nog har jag sett åtskilliga slag af domstolar i min tid, både i Texas och annstans, men aldrig någon lik den i Sant Iago . . . Gud bevare mig från sådana rättskipare för egen del!

Från sängen hördes ett morrande läte, som dock icke blef till ord.

— John slutade sitt tal med att fråga bisittarne hvad straff de ansågo Dominguez förtjäna för det försök till lönmord, hvarom Valerio och Johns hatt kunde bära vittne.

— »Häng den fan!» föreslog en, och åtskilliga andra instämde.

— »Min egen tanke», sade John — »de som rösta för hängning, räcka upp händerna!»

— Alla röstade naturligtvis för hängning, John bara flinade åt mina invändningar, och så tågade vi i väg mot skogsbrynet i det grannaste månsken man kunde önska. Justo Dominguez' tänder skramlade som en barnskallra, när han såg att det började likna sig till allvar.

— »Har ni något otaldt med vår Herre eller någon annan, så säg ifrån, förrän det blir för sent», sade John sedan de lagt en lasso om karlens hals. Den andra ändan kastades öfver en gren några fot ofvanför hans hufvud och så många af banditerna, som kunde komma åt, fattade tag i repet. Dominguez kunde inte svara med annat än ett otydligt mummel, han var så ytterligt rädd.

— Jag försökte ännu en gång göra invändningar, men John sade att det var han, som skötte om affären. Jag kunde gå min väg, eller se på, efter behag, men skulle inte blanda mig i andras angelägenheter.

— »Allt klart, gossar?» frågade John — »ett . . två . . . tre! sväng honom upp!»

— Banditerna hurrade, och i detsamma dinglade Justo från grenen. John stod närmast till med sin machete i handen, och då patienten började draga upp knäna och sträcka ut tungan, högg John af repet, så att karlen kom ned som en mjölsäck.

— De hjälpte honom på fötterna, John gaf honom en klunk af Antonios bästa Jamaica och lät honom svära en faslig ed att aldrig mera skjuta på folk. Så läto de honom löpa, och det gjorde han som en hjort, under banditernas omåttliga jubel . . . märkvärdigt nog föreföllo de ackurat lika nöjda som om karlen blifvit hängd på allvar!

— John och Valerio hade tillsammans kläckt ut den fiffiga planen, när de hämtade Dominguez till camp'en och hade haft utmärkt roligt åt tanken huru jag skulle taga det. Men när vi sedan alla tre talade om den, fingo de en annan syn på tilltaget och gingo till sist in på mitt förslag att inberätta alltsamman till guvernören i Cartago. Det var ju inte omöjligt att andra i byn kunde taga parti för Dominguez och ställa till en fejd, som kunde sprida sig längs hela linjen.

— Tidigt på morgonen redo vi in till Cartago, anhöllo om företräde och togos emot, så snart »su excelenza» hunnit morgna sig. John förde ordet, berättade huru Justo Dominguez demoraliserat hans manskap . . . tänk på det, gentlemen! demoraliserat besättningen i Sant Iago! huru han upprepade gånger varnat honom, till sist gripit honom på bar gärning och låtit honom sitta ett dygn i stocken. Så beskref han skjutningen, huru han hängt Dominguez och huru han skurit ned honom, förrän han lidit skada . . . men John måste själf tala om hvad excelenzan svarade.

Kapten John såg en smula skamsen ut, som om skämtet blifvit vändt mot honom själf, men lät ändå beveka sig.

— Han svarade: »men säg mig, don Juan, hvarför skar ni ned honom?»

SULLIVAN RÄDDAR ÄN EN GÅNG SITUATIONEN

Vi brusto ut i en applåd, kommissariatmannen slog i ett fullt mått punsch åt enhvar, så skålade vi med den enögda kaptenen.

— Det var tusan så förnäma våtvaror här bestås! sade han och smackade. — Hvar har ni kommit öfver tillbehören till den här brygden?

— Lundvik hämtade i går ananas och citroner och guaro från La Luneta, upplyste kommissariatmannen — råsocker och whisky gjorde resten.

— Drick med andakt, tillade majoren. Det är dyra tillbehör, Lundvik betalade dem med lifvet. Han blef begrafvad i dag efter frukosten.

Kapten John satte sig upp med fart.

— Hvad? Är Lundvik död? John Lundvik?

— Calientura, sade don Valerio förklaringsvis — calientura de Limon? Ni vet hvad den betyder.

Kapten John lade sig igen, vände ansiktet mot väggen, utan ett ord. Lundvik hade varit hans kamrat i mer än ett vildt äfventyr där nere, själf hade han styft hållit på Lundviks teori om sprit som bästa kur mot febern, nu hade den teorin gått de flesta teoriers väg.

Vi funno häller ingenting att säga. Öfvergång inom några få timmar från kraftigaste hälsa till död, är ett alltför brutalt faktum att resonnera om. Blott nämnandet däraf behöfdes för att återföra alla tankar till sådant vi hälst låtit bli att tänka på. Stämningen var med ens tillbaka på nollpunkten.

— Det här duger inte alls! utbröt till sist paymastern. — Nu döma vi utan vidare Sullivan att berätta. Hvad var det, som förde er hit till landet?

— En ångbåt, om jag kommer rätt ihåg. Jag kröp in i en halftom kolbunk på en Atlasbåt, en afton i Aspinwall, då jag användt mina sista dollars till en försvarlig ballast af whisky, somnade som ett snällt barn, vaknade nästa morgon i Limon, tog emot så mycket ovett skepparen orkade vräka ur sig på en tio minuter — och det var inte litet — gick så i land, fick fri resa på tåget af en konduktör, som kände mig från Panama, trampade vidare till fots, träffade kontraktören och blef utnämd till förman i Las Animas . . . det är alltihop!

Sullivan, som från första stund gått hårdt åt punschen, tömde igen sitt glas, utan aning om att kommissariatmannen fyllt det med potatiswhisky, nytände den slocknade cigarren, och såg sig omkring som om han aldrig upplefvat någonting värdt att orda om.

— Prata inte skräp, Sullivan, utan berätta ordentligt, sade paymastern. — Hvad uträttade ni i Panama? Och hvad var anledningen till att ni reste därifrån?

— Jag var förman för en hop indiska coolies, blef utan arbete, när arbetet och pengarna togo slut för fransmännen, drack upp det jag hade kvar sedan senaste likvid, och gaf mig sedan i väg med första lägenhet . . . det är ju inte någon historia!

Sullivans ton var otålig, som om han icke tyckt om att bli utfrågad. Men på samma gång uttryckte han sig i ordalag ingen af oss förut hört honom begagna, svor icke alls, begagnade knappast ett enda slangord. Om det nu var spriten, eller stämningen berättandet framkallat, riktandet af tankarna mot det framfarna oföränderliga, tvingandet af dem mot det osäkra kommande, säkert är att Sullivan var ryckt ur hvardagsgängorna. Den forna civiliserade människan skymtade fram genom busmasken.

— Kom, Sullivan! öfvertalade paymastern — ni har mer att berätta än de flesta, det se vi alla. Jag för min del kommer ihåg från Panama-tiden att man glunkade om ett och hvarje i samband med er och edra hinduer . . . det var ju ni, som hemtade dem till Panama? Ni kan ju införa litet omväxling i vårt program . . . tala om hela er historia, så går tiden tills punschen tar slut!

Sullivan smålog. Det förändrade honom märkvärdigt för oss, som aldrig sett honom annat än fånskratta.

BROKIGA ÖDEN

Hela min historia! upprepade Sullivan betänksamt — det skulle väl ändå bli alldeles för långt . . . och för litet intressant. Ända tills jag tog värfning hände mig stort ingenting värdt att tala om för andra människor, om det också skulle varit värdt för mig själf att tänka på och komma ihåg det alltsamman . . . då skulle jag kanske inte nu vara Sullivan, som agerar clown i urskogen för en sup, eller två . . . Det var bara den gamla, gamla historien om en på alla sätt bortskämd pojke, som fick växa upp till en odugling, sedan blef rucklare, spelare . . . gick den vanliga vägen nedåt till komplett förfall . . .

Sullivan såg på sitt toma glas, tog själf flaskan med potatiswhisky, fyllde glaset mer än till hälften, tömde det på en gång. Hans händer darrade, ansiktet var blekt under det solbrända läderbruna.

— Herrarna måste ursäkta mig, sade han — det är första gången jag talar om de här sakerna för någon och det är litet ovant . . . Då jag gjort ända på allting, inclusive mitt hederliga namn, tog jag värfning i Hennes Majestäts armé, och beslöt på samma gång att med ens göra totalt slut på det vilda lifvet,

för att försöka tjäna mig upp ur ledet. Och det märkvärdigaste af allt, det som förvånar mig själf mest, var att jag höll mitt beslut! Inom två år var jag korpral, blef befordrad samma vecka vi fingo ordres till Indien. Då trodde jag min lycka vara gjord . . . det talades om krig, om ett anfall af Ryssland. Under ett sådant krig skulle jag helt säkert, om jag kommit undan med lifvet, fått tillfälle att vinna befordran till officer och kunnat bli människa på nytt. Det är man inte, då man står i ledet, låt också vara bland underbefälet. Men det gick inte så. Det blef inte något krig af, den gången, utan mitt kompani skickades i garnison till ett litet, gudsförgätet fort långt uppe i norr, nära gränsen mot Afghanistan. Fortet låg i den största af några byar, som upptogo en vid dal, och vår uppgift var att skydda byamännen och deras egodelar mot bärgsfolket, som hade för vana att göra något så när regelbundna plundringståg ned till låglandet. Där kunde de förse sig med allt sådant de inte hade hemma i sina bärg: säd, kreatur, kvinnor och andra både lyx- och nödvändighetsvaror, allt utan minsta risk och med nästan lika liten möda.

— Det var förfärligt enformig tjänstgöring, men efter ett halft år hade jag ännu inte en enda gång glömt min föresats att hålla mig klar från kort och sprit. Under den kallare årstiden gingo dagarna tämligen drägligt med allehanda sport, de tider vi inte voro ute på patrullering längs gränsen, som strök fram öfver kullarna i norr. Men den heta årstiden och regntiden voro odrägliga. Då behöfdes det fak-

tiskt en hel del beslutsamhet för att afhålla sig från whisky och annat, som kunnat hjälpa att slå ihjäl tiden. Men det gick . . . ganska länge!

Sullivan tog igen en lång klunk, behöfde det synbarligen för att hålla tankarna tillhopa, och tänkte lika synbarligt alls icke på att sprit såsom bindemedel för tankar duger blott till en viss punkt.

— Bärgsborna hade rätt länge hållit sig stilla, så när som på stölder af kreatur någon gång, när nätterna voro lagom mörka. Men vi lyckades i regeln alltid skaffa dem tillbaka åt egarne, utan att behöfva använda annat än hotelser. Byfolket hade de strängaste ordres att på inga vilkor inlåta sig på några försök att skaffa sig rätt på egen hand — sådant aflöpte aldrig utan åtskilligt skjutande, och det var vederbörande alldeles likgiltigt hvem som blef skjuten — utan att i stället ögonblickligt rapportera till fortet och låta oss skipa rättvisa. Vi åter hade våra vänner i bärgen och fingo genom dem alltid inom kort reda på tjufvarna, som aldrig, när de en gång voro upptäckta, vågade undandraga sig att återlämna tjufgodset och betala plikt. Det räckte inte länge innan byfolket kom under fund med huru mycket bättre affären blef för dem, om de fingo sitt igen, eller ersättning för det, och en försvarlig del af plikten på köpet. Och bärgsborna å sin sida grepos af en oerhörd respekt för vår förmåga att leta rätt på tjufvar . . . de kunde ju inte veta att hälften af plikten de betalade vanligen hamnade hos deras egna stamförvandter och vänner, som utgjorde vår detektivkår.

— Det gick ypperligt en längre tid. Boskapsstölderna blefvo månad efter månad allt sällsyntare, och det började småningom lida mot den tid, då vi kunde vänta att bli aflösta och kommenderade till annan tjänstgöring. Men så hände det en vacker natt att en ung flicka försvann från byn, utan att lämna minsta spår. Det var utan vidare klart att hon förts till bärgen, inga andra än bärgsborna brukade stjäla kvinnor i den trakten, men den gången gjorde våra kunskapare dålig tjänst. På tre hela dagar lyckades vi inte få något slags spaning på flickan, utan måste antaga, endera att hon förts längre in i bärgen, till trakter, där vi inte hade några kunskapare, eller också att tjufven var en så stor bjässe bland sitt folk, att ingen vågade angifva honom.

— Den fjärde dagen tidigt på förmiddagen kommo ett dussin bärgsbor, med en mollah i spetsen, ned till fortet och anmälde att en man, Adar Khan, natten förut blifvit mördad ett litet stycke från deras by, skjuten bakifrån. De hade gräft ut kulan ur hans hufvud och funnit att den var rund, från ett slätborradt gevär. Den hade de hämtat med sig och likaså Adar Khan's hufvud, för att bevisa att de talade sanning. Nu ville de ha rättvisa, det vill säga dödsstraff åt mördaren och blodskatt af den by han tillhörde. Annars ämnade de skaffa sig rättvisa med egen hand.

— Kulan var rund, det kunde inte förnekas, och det gjorde mördaren lätt att upptäcka. I hela vår by fanns bara ett enda gevär, som kunnat skjuta en sådan kula, en gammal, tvåpipig hagelbössa, som tillhörde den stulna flickans far. Och han var den, som

också utan vittnesbördet af kulan, i första rummet skulle blifvit misstänkt af oss, en f. d. shikarri, som af byfolket ansågs stå i förbund med allehanda skogsgudar, andar och annat sattyg, och som därför spelade ett slags självherskare-roll i hela vårt distrikt . . . ett vidrigt exemplar med ett par gement stickande, svarta ögon, som af folket ansågos kunna åstadkomma allt möjligt ondt. Vi i fortet voro öfvertygade om att han var en veritabel bof, men det oaktadt måste alla slags underhandlingar med byamännen gå genom honom. De hade en sådan respekt för karlen, att de betalade honom någonting liknande tionde af sina skördar och sin boskap, bara för att försäkra sig om hans vänskap, så att han var en mäkta förmögen man, och därför självfallet så mycket svårare att taga ihop med.

— Vallam Bangungee förnekade naturligtvis i sten att han haft någonting att skaffa med skjutandet, fast han medgaf att kulan passade till hans bössa . . . någon hade ju kunnat stjäla den och smyga den tillbaka. Den hade han i tiden fått af en kapten-sahib, som han brukat följa med på jakt, och hade nog mer än en gång användt den för att försvara sig och sitt folk mot bärgsröfvarne, men den natt Adar Khan blef skjuten hade han inte lämnat sitt hus. Det kunde hans husfolk intyga. Och de intygade, huru mycket som hälst! Alla hade sett honom gå till hvila, en af dem, och likaså en annan, hade vaknat på olika tider under natten och sett att han sof, på morgonen hade de igen alla sett honom, då de stego upp. Hans alibi var komplett . . . all-

deles för komplett i mitt och många andras tycke. Men vi voro ur stånd att få reda på det minsta, som skulle tydt på oärligt spel hos hans vittnen. Byfolket visste ingenting, hade ingenting hört, ingenting sett, och hade därför inte minsta aning om hvem, som möjligen kunnat placera den runda kulan i Adar Khan's skalle.

— Det var igen en mycket misstänklig punkt. I en indisk by är det i det närmaste fullkomligt omöjligt för eho det vara må att röra sig så tyst och hemligt, att ingen märker eller misstänker någonting, särskildt då allas sinnen äro så upprörda som de voro det öfver stölden af Vallam Bangungee's dotter. Men ingen kunde förmås att uttala ett enda antydande ord, och det stärkte i högsta grad våra misstankar mot den sörjande fadern, som gjorde alldeles för mycket väsen af saken, att inte väcka ytterligare misstankar.

— Bärgsfolkets mollah hade åter gjort sig till en permanent institution i fortet. Ett halft dussin gånger om dagen kom han högtidligt in i dejourrummet och frågade när löjtnant-sahib ämnade skipa rättvisa, och när han fick till svar att mördaren ännu inte var upptäckt, anmärkte han alltid att löjtnant-sahib nog lika väl som han visste hvem det var, så att han kunde skjutas när som hälst. Slutligen upplyste han att hans folk snart ämnade taga affärens uppgörande i egna händer. De hade stöpt tillräckligt med kulor och ämnade inte vänta längre, då det var tydligt och klart att löjtnant-sahib inte ville låta skjuta Bangungee, hvars far och mor och öfriga för-

fäder alltifrån tidernas begynnelse mollah'n förklarade varit hundar och schakaler, knappast värda ett skott krut alla tillsammans.

— Det var en högst otreflig situation för oss. Vi visste mycket väl att mollah'n kunde få ihop minst fem till sex hundra af sina stamförvandter för ett mord- och röfvartåg ned till låglandet. De hade länge nog spanat efter tillfälle och anledning, och hämnd för ett mord var ju en plikt, som mollah'n i religionens namn och i kraft af sitt ämbete rent af kunde ålägga sådana, som annars skulle varit mindre upplagda för kalabalik. Och bara de kommo öfverens med någon annan stam tillräckligt långt borta bland bärgen om delning af det blifvande bytet, kunde de alltid försäkra sig om en trygg tillflyktsort för ett eller annat år, tills affären hunnit råka i glömska, och sedan en om en smyga tillbaka till sin gamla hemtrakt. Det finns alltid för mycket att tänka på i gränstrakterna i Indien, för att någon skulle ha tid och lust att bråka om saker, som äro årsgamla eller mera.

— Våra kunskapare rapporterade att bärgsborna svärmade som bin kring sina tillhåll bland kullarna . . . ja, kanske det är bäst jag tillägger att det man kallar kullar i norra Indien skulle vara försvarliga bärg öfverallt annanstans. Förrän de bli sina sex till åttatusen fot, få de inte rang och värdighet af bärg, och faktiskt se de inte häller ut som annat än kullar i jämförelse med de värkliga bärgen.

— Det var klart att någonting ovanligt var i görningen på andra sidan gränsen, och lika klart att vårt kompani inte skulle förslå mot packet. Men för-

stärkningar kunde vi inte tänka på att begära, då faktiskt ingenting annat förefallit än ett vanligt gränsmord. Vederbörande skulle trott oss galna om vi förklarat oss inte kunna komma tillrätta med någonting så pass alldagligt.

— Till sist beslöt sig vår löjtnant, som förde befäl i fortet och i distriktet, för den vanliga åtgärden i fall, där brottslingar inte stå att upptäcka. Han lät kungöra att byarna alla tillsammans skulle dömas att betala tredubbel blodskatt, ifall mördaren inte inom tjugufyra timmar var upptäckt och utlämnad till oss.

— Det tog skruf. Hela eftermiddagen såg byn ut som en myrstack, och på aftonen hade de en stor sammankomst utanför templet. Nästa morgon kommo ett par hundra stycken, med Bangungee i spetsen, till fortet och förklarade att de fått tag på mördaren. För att rädda sin och de andra byarna från sådan ytterlig fattigdom som tredubbel blodskatt skulle åstadkommit, hade han själf bekänt att han på aftonen stulit Bangungee's bössa, vandrat upp i bärgen, skjutit Adar Khan, och ställt bössan tillbaka på dess plats kort före dagbräckningen. De hade genast fängslat honom och hade nu hämtat honom med sig. Därmed skuffade de fram en stackare, som hade armarna och händerna hopsnörda på ryggen.

— Det var Amra Singh, en af våra vattenbärare, en ung pojke, som var hela fortets stora favorit. Han var föräldralös och utan några släktingar i byn, dit han hamnat Gud vet på hvilket sätt. Nu såg han ut som om han redan varit på halfva vägen till andra världen, illa medfaren som han var . . . det

usla packet hade dragit ihop hans armar nästan ända till armbågarna, så axlarna voro halft ur led. Ögonen höll han hela tiden på Bangungee som om han varit hypnotiserad.

Spriten och minnena hade småningom värmt Sullivan upp till den rätta punkten. Hans annars skrofligt hesa röst var klar, orden fogade sig till hvarann som om han läst, blicken irrade icke, då den mötte någon annans.

— Ingen enda af oss i fortet trodde ett ögonblick att pojken var skyldig. För att nu inte alls tala om den omständigheten att han omöjligt kunnat komma åt Vallam Bangungee's bössa utan att bli upptäckt, så visste vi att han aldrig i lifvet handterat ett gevär och inte skulle kunnat träffa en vanlig husvägg på tio steg. Men då löjtnanten frågade om det var han, som skjutit Adar Khan, nickade han och sade: »jo, sahib, jag, Amra Singh, sköt honom».

— »Hvarför?»

— Pojken var stum, men Bangungee förklarade att hans dotter nedlåtit sig till kurtis med Amra Singh, som varit fräck nog att tro sig kunna vinna henne och därför velat hämnas på tjufvarna.

— Amra Singh hade ingenting annat att säga om förklaringen än att den var sann, och sådan han såg ut där han stod framför oss, med den smidiga kroppens bronsgula hud, de granna ögonen och präktigt, långt blåsvart hår, kunde vi nog tro att flickan kastat ögonen på honom, om vi också inte trodde resten.

— Så började vittnena komma fram. En af Bangungee's folk hade sett Amra Singh stryka omkring deras husknutar, när han på aftonen kom ned från fortet. En annan berättade att han före midnatt vaknat af ett buller som om någon rört sig i huset, en tredje att han, kort förrän han stigit upp tyckt sig höra steg af någon, som smög sig ut. Och en granne till Vallam Bangungee påstod sig ha sett pojken, en liten stund före dagbräckningen, stjäla sig ut från Bangungee's hus, medan en fjärde, som vallat bufflarna utanför byn, något tidigare sett honom med bössan i handen komma i riktning från kullarna.

— Indicierna voro så kompletta som möjligt . . . alldeles för kompletta, föreföll det oss igen. Men hvar gång Amra Singh tillfrågades om ett eller annat vittnes utsaga, bekräftade han den, utan att en enda minut taga ögonen från Bangungee. Det var tydligt och klart att den gamla bofven på något outgrundligt sätt tvingat pojken att taga brottet på sig, och lika tydligt att de andra vittnade som de blifvit befallda. Inga frågor och intet korsförhör lyckades bringa dem ur konsepterna. Till sist befallde löjtnanten att Amra Singh skulle föras till det rum vi använde som häkte — vi hade naturligtvis genast befriat honom från repen — och lofvade afkunna domen nästa morgon.

— »Det här är ett skönt spektakel!» sade han till mig, när jag kom med rapport att fången var i godt förvar. — »Mina ordres för fall som det här, äro alldeles bestämda . . . vittnesmålen måste gälla.

Men inte kan jag utan vidare låta skjuta en människa, som utan minsta tvifvel är fullkomligt oskyldig!»

— »Skulle det inte gå an att telegrafera?» frågade jag.

— »Hm . . . ja, hvarför inte? om bara någon åtar sig att föra telegrammet till stationen. Det är trettiofyra mil i värsta solbadd, och lika mycket tillbaka».

— Jag åtog mig att rida till stationen, och inom mindre än en timme var jag på väg på löjtnantens bästa pony, med en depesch, hvari han utlade hela affären och bad departementchefen om speciella ordres. Det var just inte någon lustridt i dammet och hettan, men jag kom fram i god tid och fick genast telegrammet expedieradt.

— Svaret anlände först på aftonen, och den fördömda bengaliska babu'n, som skötte stationen, vägrade att låta mig veta hvad det innehöll. Men hans gemena grin gaf mig onda aningar, så att jag inte sparade på ponyn, utan var tillbaka i daggryningen. Mina aningar voro riktiga.

— »Döm efter vittnesmålen, förstår ej tvekan, då gränskonflikt kan undvikas», lydde telegrammet, som löjtnanten räckte mig, så snart han läst det.

— »Tillåter herr löjtnanten mig att ännu en gång försöka få Amra Singh att bekänna huru det hänger ihop?» frågade jag.

— »Gå på! och lofva honom hvad som hälst om han säger hela sanningen», svarade min förman.

— Det tjänade till ingenting. När jag kom in till honom, låg han och sof som om han ingenting

obehagligt haft att tänka på. Och när jag sagt allt jag kunde för att visa huru vansinnigt det var att låta skjuta sig för en annan, smålog han bara litet och svarade på sin styfva engelska:

— »När bärgsfolket skjuter soldat-sahib, det också för annan. Soldat-sahib har inte själf strid. En gång måste alla dö . . . litet förr, litet senare, ingen stor skilnad».

— Och därvid blef det. Ingenting jag kunde säga rörde honom . . . kanske förstod han det inte ens alltsammans. Han bara satt och såg rätt framför sig, utan minsta uttryck i sitt ansikte. Men när jag slutligen steg upp för att gå och räckte handen åt honom, tog han den, såg på mig ett par ögonblick och sade: »tack, mycket tack . . . soldat-sahib god man. Amra Singh's gud kommer ihåg god man, om egen gud glömmer soldat-sahib» . . .

— Det blir nog den enda gud, som vill ha någonting att skaffa med mig! reflekterade Sullivan afbrytande och tömde igen sitt glas, som jag fyllt med punsch. Han märkte icke häller den gången skilnaden, utan fortsatte genast:

— Jag måste rapportera till löjtnanten att Amra Singh envist höll på sin bekännelse.

— »Välj ut sex af de bästa skyttarna och säg till dem att vara i ordning klockan åtta», var allt hvad han svarade. »Ni måste kommendera dem, och ju förr det är öfver, desto bättre».

— Han hade nog minst lika stort obehag af historien som jag, men hvad kunde vi göra? Att uppskjuta saken ytterligare, skulle bara skaffat oss

bärgsborna på halsen, och det var större ansvar än vi vågade stå för, då vi inte hade någon utsikt att få vittnen mot den värkliga mördaren.

— Litet före åtta hade byfolket, som fått bud att domen skulle falla, samlats i fortet, främst naturligtvis Vallam Bangungee. Och sedan löjtnanten med några korta, torra ord, som så att säga klibbade vid hans läppar, dömt pojken att skjutas, ställde jag upp mina män på gården.

— Bangungee hade hämtat den vanliga blodskatten, som byn måste betala, då den skyldiga inte kunde göra det, men mollah'n såg inte ens på pengarna. Det hör till deras etikett, att hämnd först skall kräfvas ut, och för att få vara med om den, sällade han sig till oss, när vi marscherade bort med pojken, till baksidan af fortet, där domen skulle värkställas. Byfolket följde efter, främst Bangungee, som trängde sig så nära han möjligtvis kunde.

— Jag var nog säker på mitt folk och visste att de skulle skjuta rätt, men höll ändå min laddade revolver i handen, såsom reglementet fordrar. Det är för nådeskottet, ifall salvan inte skulle göra ögonblickligt slag i saken.

— Amra Singh ställdes upp mot muren, och då tycktes han vilja säga någonting. »Soldat-sahib» . . . började han, men i detsamma var det som om hans blick stelnat mot någonting bakom mig, och då jag vände på hufvudet, såg jag Bangungee stå och stirra på pojken. Jag röt åt honom att packa sig undan, och det gjorde han, men när jag vände mig om igen

och frågade hvad Amra Singh ville säga, var han stum på nytt.

— »Ingenting», svarade han — »allt lika, adjö soldat-sahib . . . Amra Singh's gud kommer ihåg!»

— Jag gick de tjugu stegen tillbaka till mitt folk, och såg att Vallam Bangungee stod vid sidan af den sista i raden. Tre sekunder därpå sade jag sakta, i ett andedrag: »lägg an — ge fyr!» och Amra Singh stackare föll ihop som ett bylte. Jag skyndade fram genom röken för att se om han ännu hade lif, men Bangungee var snabbare. Han var där några sekunder före mig . . . den uslingen var rädd att pojkstackaren ännu skulle kunna säga någonting, och böjde sig ned öfver honom, men rätade upp sig igen i nästan samma ögonblick, med ett rent djäfligt uttryck i sin otäcka fysionomi . . .

— Det blef halmstrået, som knäckte ryggen på mitt tålamod, öfverretad och utvakad som jag var. Min hand med revolvern höjde sig, utan att jag alls tänkte på det, och nästa ögonblick låg Vallam Bangungee med en kula i hjärnan ofvanpå den, som — så visst som jag är en försupen slusk — inte var annat än hans offer.

Sullivan strök eld på en tändsticka och höll den till stumpen af sin slocknade cigarr, men både den och stickan vajade fram och tillbaka. Hostningen lät misstänkt, målföret var en smula tjockt, då han gentog:

— Det blef naturligtvis slutet på min militära karrier. Jag rapporterade genast om händelsen, löjtnanten sade: »bra gjordt, vid Gud!» och skickade

mig i arrest. Tre veckor därpå var jag struken ur rullorna . . . om det inte varit för löjtnanten och hans vänner skulle det blifvit några års tukthus på köpet.

Sullivan tystnade åter, fyllde i och tömde två glas whisky å rad, med slö, tanketom min, krökt rygg, och axlar, som buktade inåt, en helt annan man än några minuter förut. Den civiliserade människan hade med ens igen drunknat i spriten.

— Skål, gentlemen!

Han spillde lallande en del af det tredje glaset, whiskyn droppade ned längs det brunröda, håriga bröstet, knappt hälften hittade in i 'munnen.

— Så gick det med korpral Sullivan! . . . Han söp sina goda två veckor efter den betan . . . och super än . . . tacka Gud för han orkar supa . . . Gud . . . och hyggliga gentlemen . . . som önska sina stöflar smorda . . . det behöfs alltid whisky till det . . . skål, kapten, för edra stöflar . . . de behöfva mycket whisky . . .

— Huru kom ni till Panama? afbröt paymastern, med ett försök att åter väcka den omtöcknade hjärnan.

— Till Panama? . . . Jo, visst var jag i Panama . . . hvem fan kan säga att jag inte var i Panama? Jag tog ju lön af en sån där själahandlare i Bombay, som skeppade coolies åt fransmännen, och förde själf en laddning öfver . . . skål, paymaster, för hinducoolies och alla andra niggrer! . . . och sen blef jag förman för dem . . . det var en alltför snuskig affär att skaffa dem . . . det begrep till och med det kräket Sullivan . . . Han ville inte vara med på handel med människor, fast de voro bruna . . . neej, Sullivan

har varit korpral, han . . . en riktig karl . . . han har nog en själ, han med . . . fast liten . . . en helt liten, hvit själ . . . som en vacker dag flyger till himmeln . . . tam' fan flyger den inte dit . . . Amra Singh's gud kommer ihåg soldat-sahib! . . . skål, gentlemen allihop, för Amra Singh's gud! . . .

Hufvudet sjönk ned på bordet, nästa minut snarkade han. Jag gaf hvisslingssignalen för ordningsmannen; när han kom, bad jag honom lägga Sullivan i köket. På vägen dit försökte han sjunga, genom den öppnade dörren hörde vi Polly's röst med Sullivans eget tonfall:

— Prima fähund! fähund! fähund!

Så en tjutande, snyftande gråt: »Åh, store Herre Gud! . . . åhhåh, åh . . . när själfva de osjäliga djuren börja skymfa en . . och med rätta . . . åh, Herre Jes . .

Så blef det tyst där ute. Och likadant inne i kommissariatbutiken. Ingen af oss yttrade ett ord förrän paymastern steg upp och sade godnatt.

Då tittade El Diablo-kaptenen öfver glasögonen på oss, och anmärkte att historieberättandet blifvit ungefär just så roligt som han misstänkt.

Ingen hade något att invända.

CAMP'EN ÅTERGÅR TILL HVARDAGSVANOR

Nästa morgon blåste mig arbetshornet vaken. Då jag kom ut, sken solen så starkt den blott kan det mellan skurar i tropikerna. Förmannen anmälde att Sullivan försvunnit, kocken hade sett honom i dagbräckningen styra uppåt bärgsbyarna. Hans förmåga att minnas, huru drucken han än varit, var märklig, därför ville han väl icke träffa oss igen på morgonen. Ingen af oss återsåg honom mera. Men fyra dagar senare såg en inföding en hel svärm asgamar flyga upp ur en bärgsskrefva, längs hvilken han red. Och då han böjde sig fram öfver kanten, såg han där nere en del benknotor och några slarfvor af kläder. Var det Sullivan, såsom vi alla antogo, då han aldrig vidare syntes, tror åtminstone jag att Amra Singh's gud kommit ihåg honom — Amra Singh's gud, som väl icke i stort annat än namnet skiljer sig från andras gudar. Den som icke är någon annans fiende än sin egen, måtte väl ha rätt till misskund, om sådan rätt nu öfverhufvud kan förvärkas.

Slikt tänkte vi dock icke på, den morgonen, utan fröjdade oss åt att det värsta af regnet var öfver. I öster stod visst en molnvägg högt öfver skogstop-

parna, till natten kunde vi säkert vänta åskbrak och fräsande blixtar och ösregn på nytt, men det värsta var dock förbi. Regntiden fortsätter aldrig med samma ursinne som den börjar, om den ock då och då igen visar sin vildaste min under längre och kortare tid.

Nere i dalen hördes nog ännu Reventazon, men med jämt dån, braket och det öfriga bullret hade upphört. Vatten plaskade, sorlade, brusade ännu på alla håll i branterna, men ljuden voro mildare, icke längre hotfulla. Gamarna seglade så högt uppe, att de tedde sig blott som små, svarta punkter, och då är regnet minst några timmar borta. Skogen stod brokig af nyspruckna, ljusa löf, med där och hvar som en flammande gulröd, blå eller bjärtviolett låga öfver det gröna, där någon slingerväxt slagit ut i lysande blom.

På arbetsplatsen hade regnet svept bort en jordbank på sjuttio fot, men i det närmaste fyllt den djupare skärningen genom kullen näst intill, så att material icke saknades för en ny bank; det var blott att göra om ett par månaders arbete. Jag satte det i gång, andra af manskapet att rödja mulåsnevägarna till och från camp'en, så gick jag tillbaka till frukosten och gästerna. Alla utom El Diablo-kaptenen voro kvar, han hade till fots begifvit sig på hemväg, vid det gemenaste lynne till och med han kunde prestera.

Det fördömdt dumma berättandet hade förstört hans humör, hade han anförtrott majoren, och tillagt att då man en gång var dömd att förfäas, var det

föga mindre än brottsligt att afbryta processen genom återblickar, som bara väckte längtan efter en annan värld än urskogen — så usel den andra än var.

Bra nog samma stämning syntes ha bemäktigat sig alla andra. Frukosten förflöt under ihärdig tystnad, icke ens majoren hade något att säga, de flesta föreföllo nervösa, otåliga, ur humör . . . På eftermiddagen hade de alla skingrats åt olika håll, utan så mycket som ett tack för gästvänskapen, utan att vi sökte hålla någon kvar. Vi kände oss alla i samma fördömelse, kände att El Diablo-kaptenen på det hela hade rätt.

På aftonen sutto kommissariatmannen och jag utanför butiken och sågo åskvädret draga upp. Blixtarna flammade i ett, ibland så, att allting låg i bländhvitt ljus för en half minut med ens. Men intet ljud hördes af åska, ens på afstånd. Luften kväfvande varm och tung, orörlig, utan en fläkt. Nere i dalen dånade floden doft, som på långt afstånd, allt annat så tyst, att det tyngde . . .

Så hördes med ens uppe i bärgen, långt utdraget, stigande, fallande, med en egendomligt lockande ton, tjutet af ett ensligt bärgslejon, som i vårlig längtan efter sällskap gaf uttryck åt sina känslor . . .

— Da hätte man ja fast Lust mitzuheulen! sade min tyska vän.

— God natt! svarade jag. Och så gingo vi till våra respektive käppkojor.

Det är icke stort bevändt med sällskapligheten, när en pumas tjut kan väcka genklang i människohjärtan. Men slikt händer i urskogen.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND
15000 400999217